

rAntGroen

België-Belgique
P.B.
WILRIJK 1
8/5124

*Cursus: Insectensporen speuren
Het hoe en waarom van waarnemingen*

natuurpunt
Zuidrand Antwerpen

www.zuidrand.be

AFZENDER en VU:
Guido Callaerts
Frans De Cortlaan 42
2610 Wilrijk
Afgiftekantoor Wilrijk 1

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, *Voorzitter en Coörd. Beleidswerkgroep*
Groenstraat 59, 2540 Hove
03/455 22 12 - hugo.waeterschoot@tiscali.be

Johan Baetens, *Secretaris*
Keizershoevestraat 21, 2610 Wilrijk
03/281 78 59 - baetens.johan@telenet.be

Peggy Beers, *Ondervoorzitter en Conservator Fort 7*
Prins Boudewijnlaan 37, bus 5, 2600 Berchem
0485/52 81 25 - beerske@yahoo.com

Guido Callaerts, *Penningmeester en Coörd. Behaagactie*
Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk
03/828 11 03 - callaertsguido@versateladsl.be

Johan De Ridder, *Mede-conservator Fort 7 en Snelberichten*
Prins Boudewijnlaan 37, bus 5, 2600 Berchem
0485/91 13 86 - johan.deridder3@telenet.be

Nancy Geldhof, *Coördinator Educatieve werkgroep*
Hollebeekstraat 192, 2660 Hoboken
0485/85 13 64 - nancy.geldhof@telenet.be

Catherine Vandercruyssen, *Coördinator Cursussen*
Koningin Astridlaan 106, 2550 Kontich
03/288 81 07 - cvdx@telenet.be

Ronny Deckers, *Coördinator Studie*
Doornstraat 246, 2610 Wilrijk
0485/55 45 31 - ronald.deckers@telenet.be

Hilde Vangrunderbeek, *Coördinator Agenda*
Beekboshoeckstraat 202, 2550 Waarloos
015/32 08 05 - hildevangrunderbeek@skynet.be

Bob Gabriels, *Webmaster*
Vandenpereboomstraat 9, 2140 Borgerhout
bob.gabriels@telenet.be

Ingrid Van Havere, *Coördinator rAntGroen*
Edenlaan 32, 2610 Wilrijk,
03/828 22 39 of 0476/35 67 79 -
ingrid.van-havere-1@bel.dupont.com

Hilde Wuyts, *Coördinator Activiteitenadministratie*
Rucaplein 20, 2610 Wilrijk,
03/230 67 04 - w.hilde@belgacom.net

Contactpersonen voor geleide wandelingen in onze natuurgebieden

Fort 7: Natuurwandelingen: Tuur Wuyts, 03/449 99 11
Monumentwandelingen: Philippe Vanhove, 03/825 02 43 - philippe.vanhove@tiscali.be

Redactie rAntGroen

Uiterste inzenddata voor artikels: 15 februari, 15 mei, 15 augustus en 15 november

Graag uw teksten zenden naar:

Verslagen activiteiten: André De Mul, Lucas Henninckstraat 41, 2610 Wilrijk, 03/828 70 32 - andre.de.mul@versateladsl.be
Aankondiging activiteiten: Hilde Wuyts, Rucaplein 20, 2610 Wilrijk, 03/230 67 04 - w.wuyts@belgacom.net
Waarnemingen: Johan Baetens, Keizershoevestraat 21, 2610 Wilrijk, 03/281 78 59 - baetens.johan@telenet.be
Fort 7-nieuws: Johan De Ridder, Prins Boudewijnlaan 37, bus 5, 2600 Berchem, 0485/91 13 86 - johan.deridder3@telenet.be
Overige: Ingrid Van Havere, Edenlaan 32, 2610 Wilrijk, 03/828 22 39 of 0476/35 67 79 - ingrid.van-havere-1@bel.dupont.com

Teksten voor het volgend nummer van rAntGroen, met verschijningsdatum 1 oktober, ontvangen we graag ten laatste **15 augustus 2006**.

Omslagfoto: Kaardebol in Fort 7, Johan De Ridder

Algemeen

Lidmaatschap Natuurpunt: 20 euro per jaar te storten op rekening van Natuurpunt vzw (230-0044233-21) met vermelding: lidmaatschap, Afd. Zuidrand Antwerpen, naam en adres. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ontvangt u het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelings tijdschrift rAntGroen.

Abonnement op rAntGroen: Voor leden van andere afdelingen door storting van 6 euro op onze rekening met vermelding van uw naam en adres.

Verzekering: Ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Inschrijving voor de autobustochten: Alle gezinsleden tot en met 12 jaar gaan gratis mee indien vergezeld van ouders. Studenten en bijstandtrekkers betalen het tweede bedrag.

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, moet zo vlug mogelijk de leiding verwittigen zodat mensen die op de wachtlijst staan, kunnen meegaan.

Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens of met minibuses.

Annulatie bij autobustochten: Leden die door ernstige redenen niet kunnen deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf de leiding verwittigen, hebben recht op een tegoedbon voor een volgende bustocht.

Annulatie bij weekends en reizen: Om tijdig vervanging te vinden vragen we u om afzegging zo spoedig mogelijk te melden. Teneinde de kosten te recupereren vragen we steeds 10% van de totale prijs bij afzegging. Bij afzegging binnen de maand voor de reis dient er minimum 25% van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25%.

Alle betalingen voor onze afdeling dienen te gebeuren op volgende rekening:

979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen.

Op uw betalingen steeds reden van betaling, uw naam en e-mail adres of telefoonnummer vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 30 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van Natuurpunt vzw, Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen"

De gemeenteraadsverkiezingen in het verschieft ons wensenlijstje en onze bijdrage

Met de gemeenteraadsverkiezingen voor het najaar in het verschieft hebben wij als afdeling van Natuurpunt natuurlijk ons wensenlijstje klaarliggen. Zoals vermoedelijk iedere burger, vragen we als afdeling een transparant en betrokken beleid. Dus geen bovenkamers of ivoren toren discussies omtrent ruimtelijke planning, milieu- of natuurbeleid, maar een echte openheid en een constructieve dialoog. Zulke openheid, overleg en technocratische aanpak is ongetwijfeld het beste antwoord op het alsmear meer opstekende NIMBY syndroom : ja natuurlijk willen we een waterzuiveringsstation of een recyclagepark, maar niet bij ons !

In dit kader wenst Natuurpunt Zuidrand Antwerpen eveneens haar kritisch maar constructief steentje bij te dragen aan het gemeentelijk /district Milieu- en Natuurbeleid. Punten die op ons lijstje staan bevatten onder andere :

- Openheid in de bespreking en uitvoering van de **Gemeentelijke Ruimtelijke Structuurplannen**
- Openhouden van **BPA 30** (gelegen tussen Neerland en Wilrijk dorpskern) als een laatste open restant (Wilrijk)
- Duidelijke en open inspraak in het tot stand komen van het **Zuidelijk Stadsrandbos** voor de 3 geselecteerde zoekzones: Klaverblad (Wilrijk), Edegem/Kontich en Boshoeke (Hove)
- Inspraak in het **natuurlijk beheer van de Golfterreinen** Cleydael (Aartselaar) en Drie Eycken (Edegem). Tevens willen we enkele oude kerkwegen doorheen beide gebieden in ere herstellen zodat wandelaars niet het volledige terrein rond moeten
- Een actie naar **langzame wegen** voor het terug openstellen van oude kerkwegen om het zachte toerisme in onze streek te herstellen en de bevolking terug meer te laten genieten van het lokale landschap
- Uitbouw van het **gebied Frythout** (Hove) tot een volwaardig en natuurlijk beheerd park
- Aandacht voor resterende **groene longen** in het gebied (kasteeldomeinen, ...) en de bescherming van de hieraan verbonden flora en fauna (vb. rijke voorjaarsflora, ...)
- Meer aandacht voor het beheer van de zo typische **kleine landschapselementen**
- Kansen uitbouwen om **kinderen en volwassenen ongeacht hun herkomst**, kennis te laten maken met de resterende waardevolle natuurwaarden van de regio

Natuurlijk stellen we als Natuurpunt Zuidrand Antwerpen hier iets daadwerkelijks tegenover :

- Onze afdeling voert actief verschillende **biomonitoringsprojecten** uit in onze regio (planten, vogels, insecten, ...) die we aan de betrokken gemeente-administraties wensen te bezorgen om hun beleid met gegevens te ondersteunen
- De afdeling wenst een actieve rol te spelen in een aantal **beleidsraden** (Miniraad-GECORO) waar mogelijk en waar effectief
- Onze afdeling spreekt ongeveer **1000 gezinnen** in de regio aan die ten volle welkom zijn op haar programma van Natuurbeleid, Natuureducatie, Natuurbeheer en Natuurstudie. Hierbij besteed de afdeling belangrijke aandacht aan de lokale aspecten

Laat ons allen werken aan een vruchtbare en constructieve samenwerking aangezien daar zowel wij, onze kinderen als de natuur er beter van worden !

Hugo
Voorzitter

3e kwartaal 2006

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.

De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

- = Kostendelend vervoer (5 eurocent/km) wordt op de afspraakplaats georganiseerd
- = Kindvriendelijke tocht

Za. 1 juli 2006

Heidewandeling en Nachtzwaluwentocht

Gids: Walter Van Spaendonk 03/480 54 24 of 0479/98 57 77

13.00 u

Leiding: Wim Van Deynze 03/455 10 70

In de namiddag maken we een wandeling op de heide van Den Utrecht in Lage Mierde. Dit prachtig landschap is te vinden juist over de Nederlandse grens tussen Poppel en Ravels boven Turnhout. Dennenbossen, heide en vennen wisselen mekaar af. De Boompieper kunnen we bij wijze van spreke al aankruisen, verder wordt het uitkijken naar Zwarte Specht, Geelgors, roofvogels en Geoorde Fuut. Ook de heidevegetatie zal niet verwaarloosd worden. Na de avondpicknick in een plaatselijk café maken we nog een wandelingetje door de bossen om tegen het gepaste uur op de nachtzwaluwenplaats te zijn. Waar we de Nachtzwaluw gaan beluisteren en hopelijk ook bewonderen zal vastgelegd worden na de voorbereidingen.

De verrassing van deze uitstap zal zeker van Wim Van Deynze komen. Hij zal ons overladen met boeiende verhalen uit zijn jeugd die hij in die streek heeft doorgebracht.

Afspraak: We vertrekken met eigen wagens op de Bist te Wilrijk (kostendelend vervoer) om 13.00u. Wie wil, kan aansluiten aan de kerk van Ravels om 13.45u. Wie 's avonds wil aansluiten, kan contact opnemen met de gids. Het einduur is voorzien omstreeks 24.00u ter plaatse. Aantal te wandelen km = 10 km.
Mee te brengen: picknick, loep, kijker, telescoop, fotoestel en stevig schoeisel.

Zo. 9 juli 2006

Kinderactiviteit: Libellen (Ouderopvang door Fort 7-gidsen)

Leiding: Nancy Geldhof 0485/85 13 64

13.30 u > 7j.

Educatieve Werkgroep

Nu de zomer op z'n hoogtepunt is, gonst het overal van de rondvliegende insecten.

Eén van de opvallendste groepen hiervan zijn zeker de libellen en hun kleinere broertjes, de waterjuffers. We gaan een tocht maken langs kleine grachtjes, op zoek naar alles wat aan en in het water leeft. Maar ook spelletjes maken ons slimmer. Hou jij ook van libellen en wil je met ons mee, dan is vlug inschrijven de boodschap.

Afspraak: Kinderen: om 13.30u aan de parking aan het einde van de Jules Moretuslei, recht over het Schoonselhof.

Volwassenen: om 13.45u aan Fort 7, Legerstraat 40 Wilrijk.
Einde om 17.00u.

Mee te brengen: drank en 4-uurtje (graag zonder wegwerpverpakking), potjes en schep- of vliedernet.

Ma. 10 juli 2006

Laatste dag om in te schrijven voor de fietstocht Rondje Pontje dd. 21 juli 2006

Vr. 21 juli 2006

Fiets een Rondje met een Pontje in Zeeland

Gids: Luc Van Schoor 03/353 09 77 of 0494/33 63 09

8.30 u > 12j.

Leiding: André De Mul

03/828 70 32

De meer dan 100 verschillende veerdiensten en pontjes in Zeeland hebben plaatsgemaakt voor Deltadammen, -bruggen en -tunnels. Maar in de zomer herleeft in Zeeland de tijd van weleer; een aantal pontjes is dan weer in de vaart, speciaal voor voetgangers en fietsers, soms via oude historische trajecten. Dit jaar al voor de 10e keer ... een jubileumjaar!

Vorig jaar genoten we, zelfs tweemaal!, van het vogelrijke Schouwen en de Oosterschelde met prachtige

foto : Sonja Van Kerckhove

waarnemingen van o.a. broedkolonie Grote Sterns, zonnende Zeehonden en Bruinvissen rond de boot. In Nederland is 21 juli werkdag, dus rustiger. Vertrek om 8.30u op de Bist te Wilrijk, waar we ten laatste om 19.00u terug zijn.

Afspraak: Zorg dat je er zeker bij bent op 21 juli en schrijf tijdig in. Dat kan vanaf nu tot uiterlijk 10 juli door storting van € 10 pp. (vaarkosten en reservatie) op onze rekening (zie blz. 2). Bij inschrijving wel vermelden: Rondje pontje,

aantal deelnemers, fietsvervoer met eigen wagen ja/nee, mogelijke plaats(en) in auto voor medefietsers/fietsen en je telefoonnummer. Dat kan ook via een mailtje naar andre.de.mul@versateladsl.be of via een telefoontje naar Luc of André. Indien nodig zorgen we voor extra fietsvervoer (+ € 1 per fiets).

Mee te brengen: picknick, drank, kijker, fototoestel, stevig schoeisel, regenkleedij en uiteraard je fiets.

Za. 22 juli 2006

Vrije fortwandeling voor leden

Begeleiding: fortploeg

8.45 u

Contact voor nadere info: Tuur Wuyts

03/449 99 11

Ben je een vroege vogel op zaterdagmorgen en wil je er eens op uit trekken in Fort 7 samen met een fortgids, kom dan tussen 8.45u en 9.00u naar de ingang van Fort 7, lokaal de IJsvogel, Legerstraat te Wilrijk.

Samen met een lokale gids wandel je dan door dit fantastische reservaat dat eerlijk gezegd tegen het einde van de zomer op zijn mooist is. Enigste vereiste voor deze activiteit is dat je lid bent van Natuurpunt.

Za. 29 juli 2006

Vleermuisbeheerdag, zie cursussen pag. 11

Zo. 30 juli 2006

Rondje met een Pontje in Zeeland

> 12j.

Gids: Luc Van Schoor

03/353 09 77 of 0494/33 63 09

Leiding: André De Mul

03/828 70 32

deelname aan beide fietstochten mogelijk is.

Het aantal deelnemers voor de fiets- en vaartocht van vrijdag 21 juli is beperkt tot max. 20. Bij voldoende belangstelling, d.w.z. min. 30 deelnemers, wordt vandaag een tweede tocht ingericht eventueel met een verschillend programma zodat

Wie daarvoor interesse heeft, kan dit vermelden bij de inschrijving voor de tocht van 21 juli (zie aldaar).

Za. 5 aug. 2006

Linkebeek: Bezoek aan de viskwekerij, libellendeterminatie en natuurwandeling in de omgeving

Gidsen: Johan Auwerx (Viskwekerij)

Johan Baetens (Libellen)

Pierre Kestemont (Natuurwandeling)

Leiding: Catherine Vandercruyssen

03/288 81 07

9.30 u

Hugo Waeterschoot

03/455 22 12

De landschappelijk erg mooie streek van Linkebeek is voor vele Natuurpunters een ware onbekende. Vandaag krijg je de kans om de streek op een toch wel bijzondere wijze te leren kennen. Door zijn ligging aan de rand van het Brabants-Massief, herbergt de streek een aantal mooie vijvers waarvan er enkele voor viskweekprojecten gebruikt worden.

In de voormiddag bezoeken we de viskwekerij van Linkebeek, waar het Centrum voor Visteelt, een afdeling van het INBO, is gelegen. Na een inleidende video, bezoeken we de viskwekerij zelf. Rond de middag picknicken we buiten (als het weer het tenminste toestaat) en kijken we in het bijzonder uit naar de libellen op de plaatselijke vijvers.

Zeelt

Ruisvoorn

Voor de namiddag zorgt Pierre Kestemont, een lokale actieve natuurpunter en allround natuurkenner die een mooie wandeling in de omgeving heeft uitgestippeld. Een uitgelezen dag dus om op een rustige en gebalanceerde wijze te genieten van natuurstudie en -beleving.

Afspraak: Aangezien vissen geen vroege vogels zijn, is er geen noodzaak om op deze zomerse zondag extra vroeg uit het bed te springen. We vertrekken daarom omstreeks 9.30u op de Bist voor het districtshuis van Wilrijk en worden daar terug verwacht tegen 18.00u-18.30u. Kostendelend vervoer mogelijk.

Mee te brengen : verrekijker, eventueel determinatiegids voor libellen/planten, goede stapschoenen, picknick en drank voor de middag.

Zo. 13 aug. 2006 **Steltloperstocht in Zeeland**

Gids: Luc Van Schoor
8.00 u ☺ >12j. 🚗 Leiding: Rudy Vansevenant

03/353 09 77 of 0494/33 63 09
015/32 08 05 of 0475/49 03 68

Onze speurtocht naar de steltlopers in de Zeeuwse delta heeft ondertussen al een rijke traditie. Daarbij hebben we vooral oog voor de moeras- en draslanden, de slikken en de inlagen waar allerlei waadvogels hun kostje zoeken en overtijen. Begin augustus vertonen nog heel wat plevieren, grutto's, ruiters, strandlopers en anderen hun kleurig zomerkleed. Buiten dat is het ook uitkijken naar de eerste doortrekkende of pleisterende zangvogels en waarschijnlijk zullen de roofvogels ook niet op het lijstje ontbreken. Het programma in wording voorziet ook een middagpauze

ergens op een (zonnig?) terrasje. De nadruk ligt mogelijk op Tholen en Schouwen-Duiveland, maar ook elders zijn er goede waadvogelgebieden te vinden. Geniet mee van deze zomerse steltloperdag.

Afspraak: We vertrekken met eigen wagens (kostendelend vervoer) op de Bist te Wilrijk om 8.00u. We verwachten daar terug te zijn omstreeks 19.00u. Aantal te wandelen km = 5 km.

Mee te brengen: picknick, drank, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, laarzen bij regenweer en stevig schoeisel.

Za. 19 aug. 2006 **Zomercafé voor leden**

Begeleiding: Hugo Waeterschoot
Ronny Deckers

03/455 22 12
0485/55 45 31

In navolging van de pinteling van vroeger organiseren we deze avond een zomercafé in ons lokaal de IJsvogel (ingang Fort 7), waar leden gewoon kunnen verpozen of indien je dit wilt vakantiekiekjes uitwisselen, natuurweetjes doorgeven of een activiteit voorbereiden. Tevens kan je van de gelegenheid gebruik maken om onze tijdelijke thematentoonstelling over libellen even van naderbij te bekijken. Alle leden en hun familie zijn van harte welkom! We hopen natuurlijk op goed weer zodat we buiten kunnen zitten, maar ook een buitje schrikt ons niet af aangezien het lokaal steeds ter beschikking staat.

Afspraak: We starten om 19.30u, maar je kan binnenwandelen wanneer je maar wil die avond. De poort van het Fort gaat dicht wanneer de laatste bezoeker huiswaarts keert ... Plaats: Lokaal De IJsvogel, ingang Fort 7 langsheen kant crematorium.

De IJsvogel, foto Johan De Ridder

Zo. 20 aug. 2006 **Laatste dag om in te schrijven voor de bustocht Hoge Venen**
dd. 3 sep. 2006

Zo. 20 aug. 2006 **Bezoek vogelringstation**

Gids: Wim Roelant
8.00 u 🚗 Leiding: Ronny Deckers

0477/34 07 21
0485/55 45 31

Blauwborst (foto Willy Ceulemans)

Augustus is voor velen de zomermaand bij uitstek. De temperaturen swingen vaak de pan uit en warmteonweders spoelen de stoffige hitte van tijd tot tijd weg (het ideale scenario laat ons zeggen). Maar ... zoals vele vogelaars ook weten, vertrekken in deze maand ook talrijke vogels naar hun winterkwartieren in het zuiden.

Voorals zangvogels begeven zich nu op hun lange tocht naar zonnigere en voedselrijkere oorden. De meeste trekken echter 's nachts en worden dus vaak over het hoofd gezien. Onderzoek naar dit natuurfenomeen gebeurt dan ook voornamelijk dankzij de medewerking van vogelringers. Van wat er in de donkere uren allemaal over onze slapende hoofden overkomt, krijgen zij het één en ander in hun netten. Zij voorzien deze exemplaren dan van een identificatiering en laten ze dan uiteraard terug vrij! Hoe dit allemaal in z'n werk gaat, hopen we vandaag te kunnen bekijken door een bezoek aan een vogelringstation in de buurt van onze regio.

Afspraak: Vertrek met eigen wagens (kostendelend vervoer!) om 8.00u op de Bist te Wilrijk. Het einde is voorzien rond 12.00u ter plaatse.

Mee te brengen: voor wie wil verrekijker, veldgids en fototoestel.

Za. 26 aug. 2006 **Vrije fortwandeling voor leden**
 Begeleiding: fortploeg
 8.45 u Contact voor nadere info: Tuur Wuyts

03/449 99 11

Ben je een vroege vogel op zaterdagmorgen en wil je er eens op uit trekken in Fort 7 samen met een fortgids, kom dan tussen 8.45u en 9.00u naar de ingang van Fort 7, lokaal de IJsvogel, Legerstraat te Wilrijk.

Samen met een lokale gids wandel je dan door dit fantastische reservaat dat eerlijk gezegd tegen het einde van de zomer op zijn mooist is. Enigste vereiste voor deze activiteit is dat je lid bent van Natuurpunt.

WE 25 – 28 aug. 2006

Schiermonnikoog

Zo. 3 sep. 2006 **Bustocht naar de Hoge Venen: Bergerven en Venen van Malchamps**
 Gids en leiding: Hugo Waeterschoot 03/455 22 12
 7.30 u ☺ e-mail: hugo.waeterschoot@tiscali.be

De Hoge Venen herbergen vele mooie soms onbekende kantjes. Vandaag bezoeken we twee gebiedjes die totaal verschillend zijn van landschap, fauna en flora : het Bergerven te Elzenborn en de Venen van Malchamps nabij Spa.

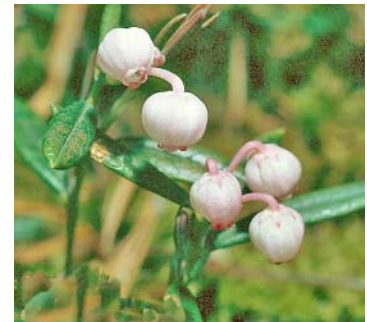
Het Bergerven is een typisch hangven gelegen langs de zuidgrens van de Hoge Venen ter hoogte van Elzenborn. Een tiental jaren geleden was dit ven door verdroging ten dode opgeschreven maar dankzij enkele gepaste maatregelen kon het van de ondergang gered worden. We maken hier een mooie landschapswandeling en gaan in deze typische bosomgeving op zoek naar enkele relictplanten uit de laatste ijstijdperiode zoals de Bospaardestaart, de Zevenster en de Stippelvaren. Met

Notenkraaker

een beetje geluk kunnen we tevens een Kruisbek of Notenkraaker aantreffen in het dichte naaldbos. We hopen dat het weer meevalt want we eten hier 's middags onze boterhammen op met een idyllisch zicht op het ven. Na de middag rijden we met de autocar richting Spa naar de meest westelijke gelegen venen te Malchamps.

Deze typische “pingovenen” zijn zondermeer uniek te noemen en bevatten een prachtige diversiteit aan typische hoogveenplanten zoals Beredruif, Veenbes, Lavendelheide, Zonnedauw en anderen.

Lavendelheide

Aangezien dit een kwetsbaar gebied is werden er knuppelpaden aangelegd die ons gelukkig enkele keren langs een pingorand brengen.

Ten gevolge van de aanwezigheid van hazelaar is een ontmoeting met de Notenkraker ook hier niet uitgesloten.

Afspraak: We vertrekken per autobus op de Bist te Wilrijk om 7.30u. Het verwachten daar terug te zijn omstreeks 19.30u.

De wandeling gepland voor vandaag is helemaal niet moeilijk en bedraagt ongeveer 7 km, zodat het een ideale gezinsuitstap vormt waar ook jongeren (die de afstand kunnen wandelen) gerust welkom zijn.

Voorafgaandelijke inschrijving is voor deze gezinsvriendelijke en mooie bustocht absoluut vereist. We houden het democratisch en vragen een inschrijvingsprijs van € 13 / persoon. Gezinnen betalen nooit meer dan € 39.

Wie mee wil, stort ten laatste tegen 20 augustus 2006 het inschrijvingsbedrag op onze rekening (zie blz. 2) met vermelding “Hoge Venen” en het aantal deelnemers.

Mee te brengen: Voor deze tocht zijn stevig stapschoeisel en bij regenweer laarzen noodzakelijk. Een picknick (incl. drank), een verrekijker en eventueel veldgidsen neem je best ook mee.

Opgelet !**Gewijzigde weg naar het Fort 7**

Sinds enkele maanden is het Fort 7 (Legerstraat) niet meer bereikbaar vanuit de Vredebaan aangezien “enkel richting” werd ingevoerd in het eerste deel van de straat. Komende van Wilrijk moet je aan de eerste lichten na de A12 (brug) linksaf om vervolgens de eerste straat rechts in te draaien (ter hoogte van de nieuwe rotonde). Teneinde deze straat kom je automatisch in de Legerstraat waar je linksaf gaat om na 200 m de ingang te bereiken.

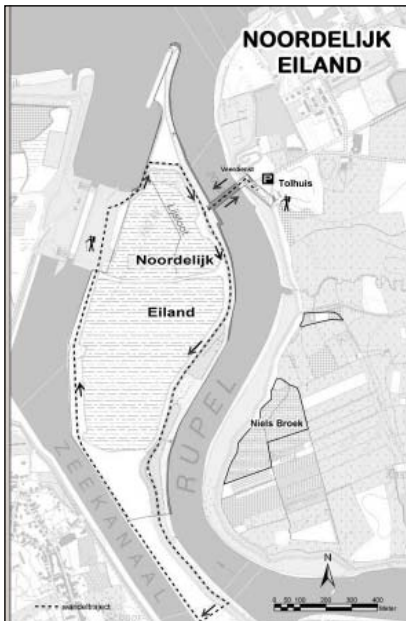
Zo. 10 sep. 2006

Vogels kijken op Noordelijk Eiland Wintam

8.30 u

Gids: Wim Roelant
Leiding: Wim Van De Weyer

0477/34 07 21
0485/60 54 97

De meesten onder jullie kennen het noordelijk Eiland van Wintam al als één van de beste vogelgebieden in onze contreien. Zowel qua broedvogels, pleisteraars als doortrekkers is hier altijd wel wat moois te beleven. Diegenen die er nog niet geweest zijn, het is vandaag de moment om dit leuke reservaat te leren kennen!

Afspraak: We vertrekken om 8.30u aan de Bist in Wilrijk en rijden met kostendelend vervoer naar Wintam.

Mensen die ter plekke willen aansluiten, kunnen dit ter hoogte van de parking aan de sluisen. Gelieve dan wel de leiding hiervan tijdig op de hoogte te brengen. Het einde is voorzien rond 12.15u ter plaatse.

Mee te brengen: verrekijker, telescoop, veldgids(en), foto toestel, bij regenweer waterdicht schoeisel (bv. laarzen) en regenkledij.

Zo. 17 sep. 2006

Vogeltocht Saeftinghe

8.30 u

Gids: Wim Roelant
Leiding: Herman Van Den Reeck

0477/34 07 21
03/457 33 88

Niet ver van de Antwerpse “grootstad”, net over de Belgisch-Nederlandse grens bevindt zich één van de grootste watergebieden van West-Europa, jawel het Verdrongen Land van Saeftinghe! Het gebied herbergt naast een kudde schapen ook een heuse populatie watervogels: steltlopers, eenden, ganzen, ... Noem maar op, het valt er allemaal te bekijken! Naast natuurlijk een schare zang- en roofvogels die in deze tijd van het jaar hun trektocht naar het zuiden aanvatten. We zullen deze soortenrijkdom trachten te observeren vanop de dijk en in de mate van het mogelijke ook een bezoekje (met een plaatselijke gids) brengen aan de gasdam die in het gebied gelegen is. Onderweg bezoeken we trouwens “en passant” ook enkele van de interessantste vogelgebiedjes op de linker-Scheldeoever.

Afspraak: Vertrek op de Bist te Wilrijk om 8.30u (kostendelend vervoer mogelijk!). Het einde ter plaatse is voorzien omstreeks 17.00u.

Buizerd (foto Willy Ceulemans)

Mee te brengen: picknick, verrekijker, ev. telescoop, veldgidsen, foto toestel, bij regenweer waterdicht schoeisel (bv. laarzen) en regenkledij.

Za. 23 sep. 2006

Kruidenwandeling op Fort 7

13.30 u

Leiding: Nancy Geldhof
Peggy Beers

0485/85 13 64
0485/52 81 25

Onder het motto ‘Kinderen nemen hun (groot)ouders mee in de natuur’ maken we deze keer een wandeling, waarbij we samen met mama, papa, oma of opa gaan kijken naar de kruiden die op het fort groeien en waarmee de mensen vroeger allerlei middeltjes maakten. We horen ook verhaaltjes over kruiden die gebruikt werden om je huis te beschermen en zo.

Onderweg valt er zeker wel wat lekkers te proeven en misschien moet je zelf wel iets doen.

En wie weet, komen we ook nog wel een fortheeks tegen?

Afspraak: Om 13.30u aan Fort 7, Legerstraat 40, Wilrijk. Einde om 17.00u.

Mee te brengen: goed humeur en foto toestel.

Zo. 1 okt. 2006

Roofvogeltrek in Limburg

Gids: Luc van Schoor

03/353 09 77 of 0494/33 63 09

Marcel Van Waerebeke

8.00 u ☺ > 12j.

Leiding: Wim Roelant

0477/34 07 21

Sperwer
(foto Willy Ceulemans)

ligt in een belangrijke open ruimte op de westrand van het Kempisch Plateau. De top (154 meter) steekt 8 meter boven de omgeving uit en biedt een uitgestrekt panorama, o.a. over de militaire domeinen van Leopoldsburg.

Rond deze tijd trekken heel wat roofvogels uit NW-Europa naar hun zuidelijke overwinteringsplaats. Daarbij vliegen ze ook over Vlaanderen, vooral dan langs de Kempen en Limburg. Daar komen o.a. de mijnterrils van Beringen en Heusden-Zolder in aanmerking als goede waarnemingsplaatsen.

Vooraf deze laatste

Het weer bepaalt in grote lijnen het trekverloop; zo kunnen we van goede of slechte trekdagen spreken. Op topdagen trekken er heel wat Buizerden over en ook Sperwer, Bruine- en Blauwe Kiekendief en Rode Wouw. Topdagen zijn uiteraard zeldzaam, maar toch hopen we op een geschikt trekweertje. Na de middag kiezen we voor een landschapswandeling in de omgeving waarbij mogelijk ook aardig wat zangvogels in het vizier komen. De uitgestrekte militaire domeinen van Helchteren of het (water)vogelrijk vijvercomplex van Wijvenheide bij Zonhoven staan garant voor een aantrekkelijke wandeling.

Afspraak: We vertrekken met eigen wagens op de Bist te Wilrijk om 8.00u. Het einde is voorzien omstreeks 17.00u ter plaatse. Aantal te wandelen km = 8 km.

Mee te brengen: 1 € deelname voorbereiding, picknick, drank, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, laarzen bij regenweer en stevig schoeisel.

Zo. 8 okt. 2006

Vogeltocht naar Lier-Anderstad

Gids: Tuur Wuyts

03/449 99 11

14.00 u ☺ > 12j.

Leiding: Miel Lauwers

03/455 71 90

Op deze verkiezingsdag gaan we het natuurlijk niet te ver zoeken en de Netevallei tussen Lier en Duffel is daarvoor een geschikte plaats. Allerlei watervogels en mogelijk ook roofvogels staan op het verlanglijstje.

Afspraak: We vertrekken met eigen wagens om 14.00u op de Bist te Wilrijk (kostendelend vervoer mogelijk).

Het einde is voorzien omstreeks 17.00u ter plaatse.

Mee te brengen: verrekijker, telescoop, vogelgids en stevige stapschoenen (laarzen alleen bij regenweer).

Zo. 15 okt. 2006

Vogeltrekexcursie Zeeuwse kust

Gids: Luc van Schoor

03/353 09 77 of 0494/33 63 09

7.00 u ☺ > 12j.

Leiding: Wim Roelant

0477/34 07 21

Jaarlijks trekken honderdduizenden vogels in min of meer gestuwde trekbaan langs onze kusten. Op een niet te winderige of natte oktoberdag kan je daar getuige van zijn. We zijn niet aan ons proefstuk toe. Verleden jaar viel er in de Nolle Duinen bij Vlissingen bij een eerder zomers weertje aardig wat te beleven (zie verslag Rantgroen nr. 18, blz. 21). Top of the bill was toen zeker de Velduil, maar ook Grote Zilverreiger, Slechtvalk en een resem zangvogels waren van de partij.

Als het weer het toelaat gaan we weer onze gekende waarnemingstek opzoeken ... of wordt het dit jaar misschien Westkapelle, wie weet. Naast de laatste zomervogels tref je ook de eerste wintervogels aan. Met natuurgebieden als Fort Rammekens, Oranjezon en Veerse Meer is er aan goede wandel- en vogelplekken geen gebrek tijdens de namiddag. Zorg dat je er eens vroeg bij bent en geniet mee met ons van de schare trekvogels en de rustgevende kust- en waterlandschappen.

Kluut (Copywrite Rudy Van Sevenant)

Afspraak: We vertrekken met eigen wagens op de Bist te Wilrijk om 7.00u. Het einde is voorzien omstreeks 18.30u te Wilrijk. Aantal te wandelen km = 7 km.

Mee te brengen: 1 € deelname voorbereiding, picknick, drank, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, laarzen bij regenweer en stevig schoeisel.

Za. 21 okt. 2006

Dia-avond in zaal Steytelinck: Paddenstoelen

20.00 u

Spreker: Johan Paulussen

Leiding: Hilde Vangrunderbeek

015/32 08 05

Plooirokje (foto Willy Ceulemans)

Welke zwammen kennen we? Hoe worden ze herkend? In welke biotopen kunnen we ze vinden? Welke zijn eetbaar of giftig, welke niet? ... Aan de hand van eigen dia's zal onze spreker op deze en andere vragen een antwoord geven. Johan is Natuurpunter en een heel gedreven natuurfotograaf. Niets is hem te veel als het gaat om iets moois te fotograferen. Naast interessante weetjes over paddenstoelen, mogen we ons dus ook aan prachtige natuurfotografie verwachten.

Afspraak: Om 20.00u in zaal Steytelinck te Wilrijk. Kleine deelname in de kosten.

Zo. 22 okt. 2006

Paddenstoelen in onze omgeving

14.00 u ☺ > 12j.

Gids: Lydia Peeters

03/457 65 82

Leiding: Catherine Vandercruyssen

03/288 81 07

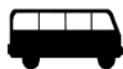
Vandaag gaan we de theorie die we gisteren gehoord hebben omzetten in de praktijk en we gaan op zoek naar paddenstoelen in onze omgeving.

Afspraak: Om 14.00u aan de lokaal De IJsvogel, Fort 7 te Wilrijk. Het einde is voorzien om 17.00u.

Mee te brengen : loepje en eventueel paddenstoelengids.

Zo. 29 okt. 2006

Ardennentocht

Gids: Walter Van Spaendonk

03/480 54 24 of 0479/98 57 77

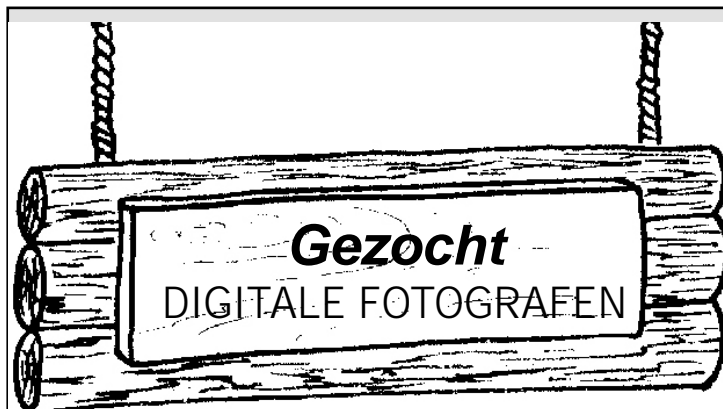
Leiding: Miel Lauwers

03/455 71 90

De herfst is een uitgelezen moment voor een landschapswandeling. Het Eifel-gebied in de Belgische Oostkantons ziet er schitterend uit in deze periode. De juiste locatie zoeken we nog uit, het wordt waarschijnlijk Wallerode binnen de driehoek Sankt-Vith – Recht – Amel.

Rode Wouw, Klapekster en zelfs Kraanvogel behoren tot de mogelijkheden. Interessante plantjes als Stijve Ogentroost, Vleugeltjesbloem en Bergvenkel lopen we niet zomaar voorbij.

De ontbrekende gegevens komen in de volgende rAntGroen.

Neem vaker je fotoestel mee!

- Beschrijving : Personen tussen 1.50 m tot 1.99 m
Twee ogen en een digitale camera
- Specialiteit : Schiet graag digitale plaatjes !
- Beloning : Morele erkenning voor de binnengestuurde foto's

Foto's van afdelingsactiviteiten worden steeds enorm gewaardeerd door de leden; kijk maar naar de grote interesse op de Algemene Ledenavond en voor de Website. Vele leden trekken foto's op onze activiteiten maar ze komen echter slechts met mondjesmaat toe bij ons. Vandaar deze oproep : heb je foto's van onze afdelingsactiviteiten OF mooie beelden van natuurelementen uit de afdeling stuur ze dan naar Bob Gabriels (bob.gabriels@telenet.be). Tegelijk doe je automatisch mee aan de afdelingsfoto van het jaar, met mooie prijzen.

Cursussen

Informatie bij Catherine Vandercruyssen,
tel 03/288 81 07, e-mail: cvdx@pandora.be

Inschrijving voor al deze cursussen door storting van het juiste bedrag op rekening **979-9767547-40** van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen met als mededeling "vleermuizen", "insectensporen", "paddenstoelen - beginners" of "paddenstoelen - gevorderden" + uw naam en telefoonnummer/e-mailadres.

Vleermuizen ☺ > 6 jaar

Het Fort herbergt o.a. Watervleermuis, Snorvleermuis en Dwergvleermuis. Andere zoals de Rosse Vleermuis en de Grootoor overwinteren meer in boomholtes. In het eerste deel van deze mini-cursus onderzoeken we de methoden waarmee we de winter verblijfsomstandigheden van de vleermuizen kunnen verbeteren. Dit passen we dan onmiddellijk toe in de praktijk. We onderbreken vervolgens even de cursus met een gezonde koude schotel. In het tweede deel van de cursus zullen we de vleermuizen van ons land leren kennen aan de hand van een diavoorstelling. Tijdens het derde deel trekken we weer naar buiten om te leren werken met een "bat" of vleermuisdetector. Dit zal ons toelaten de vleermuizen van het Fort te determineren alsook hun gedrag en ecologie van dichterbij te bekijken.

De cursus wordt gegeven door Hugo Waeterschoot.
Op deze cursus zijn ook kinderen vanaf 6 jaar heel hartelijk welkom!

Datum: zaterdag 29 juli van 14.00 u tot 22.00 u in de IJsvogel, Fort 7, Legerstraat 40, Wilrijk.
Prijs: 5 euro, koude schotel inbegrepen. Kinderen 3 euro.
Meebrengen: goede zaklamp, stevig schoeisel, werkhandschoenen en een hamer.

Insectensporen speuren ☺ > 10 jaar

Tijdens de cursus "Insectensporen speuren" gaan we ons niet enkel oefenen in het leren herkennen van volwassen insecten, maar gaan we tevens speuren naar eieren, larven, vervellingsstadia, poppen, vraatsporen, alsook naar enkele uitzonderingsgevallen of curiosa.

Wist je dat er insecten bestaan waarbij de eitjes aan lange steeltjes vasthangen ?

Wist je dat sommige insecten hun eigen uitwerpselen en leeggezogen prooien op het lichaam meedragen ?

Welke verschillende soorten nestjes van insecten ken je ?

Welke types poppen kan je in Vlaanderen ontmoeten ?

Op deze en andere vragen krijg je tijdens deze cursus een antwoord !

De theorielessen zullen doorgaan op donderdag 14 en 21 september 2006 van 20.00 tot 23.00 uur in De IJsvogel in Fort 7.

De praktijkles is voorzien op zondag 24 september eveneens in het Fort 7, van 14.00u tot 17.00u.

De lesgever is Nobby Thys van Natuurpunt.

Prijs: leden 10 euro, niet-leden 13 euro.

Tijdens deze cursus wordt de essentie die nodig is om insectenorden te herkennen herhaald, zodat het mogelijk is om deze cursus zonder voorkennis te volgen.

Krijg je al zin om mee te speuren ?

Paddenstoelen

In de herfst organiseert onze afdeling weer drie cursussen volgens onze traditionele formule met één theorieavond en een achttal wandelingen volledig gericht op het herkennen van paddenstoelen in het veld in diverse biotopen.

Theorie

De voorbereidende, praktijkgerichte theorieavond is bedoeld voor de beginners, maar leerrijk voor iedereen en zal doorgaan in de IJsvogel, Legerstraat 40 te Wilrijk, op donderdag 31 augustus 2006 van 20 tot 23 uur.

De wandelingen (8 voor de beginners, 8 voor de gevorderden) gaan door in de omgeving van Antwerpen, op zaterdagvoormiddag van 2 september tot 21 oktober 2006 voor beide groepen telkens van 9 tot 12 uur. Afspraak is telkens aan de ingang van het bezochte domein. Na inschrijving zullen de deelnemers het volledige programma met locaties ontvangen.

Cursus "Beginners"

Deze cursus is bestemd voor alle mensen die deze boeiende wereld voor het eerst willen ontdekken of die al een kleine basiskennis hebben.

Er zal aandacht gegeven worden aan de families en de algemene soorten en aan de levenswijze van deze organismen.

Cursus "Gevorderden"

Deze cursus is bedoeld voor de leergierigen die er meer van willen weten en dieper willen ingaan op het determineren in het veld.

Cursus "Kadervorming"

Deze intensieve cursus wordt gegeven door Hans Vermeulen en is voorbehouden aan de lesgevers uit onze afdeling.

Prijs: 18 euro voor Natuurpuntleden.

Niet-leden betalen 38 euro en zijn dan automatisch lid.

Medewerking gezocht : afgevaardigden MINAraden Aartselaar en Edegem

De gemeentelijke milieu- en natuurraad kortweg MINAraad is een belangrijk kanaal waarlangs Natuurpunt zijn stem en opinie kan laten gelden. In de MINAraad zetelen natuurverenigingen, geïnteresseerde burgers en andere geledingen van de samenleving. Zij verlenen advies aan de gemeente in belangrijke milieu- en natuurdossiers zoals het afvalbeleid en het natuurbeleid en bekleden een sleutelfunctie in onze behaagactie.

Aangezien de meeste MINAraden opnieuw worden samengesteld na de gemeenteraadsverkiezingen, zijn we nog op zoek naar kandidaten(s) voor de raden van Edegem en Aartselaar. De beleidsgroep van de afdeling biedt ondersteuning en voor advies kan je steeds terecht bij de Natuurpuntcollega's van de andere milieuraden (Hove en Wilrijk/Antwerpen).

Gewoonlijk komen de gemeentelijke MINAraden 1 maal per maand of per twee-maanden samen. Enige vereiste is een gezonde interesse voor natuur en milieu en inwoner te zijn van, of te werken in, Edegem of Aartselaar. Laat deze uitgelezen kans voor Natuurpunt niet voorbij gaan! We rekenen op jou!

Gidsenvergoeding

Natuurpunt is en blijft een vrijwilligersorganisatie. Toch kunnen en mogen wij onze kop niet in het zand steken en doof blijven voor een sterk signaal dat ons door enkelen van onze gidsen werd toegespeeld. Niet enkel op de dag van een geplande tocht zijn deze mensen actief, de uitstap wordt ook nog eens enkele dagen op voorhand voorbereid. Al dit gebeurt kosteloos en wordt met veel plezier gedaan. Er worden enkele vrienden meegenomen, er wordt een leuke dag van gemaakt en de kosten van vervoer worden gedeeld. Tot daar alles normaal.

Er zijn echter uitzonderingen. Voor sommige tochten worden honderden kilometers afgelegd, door omstandigheden moet de gids dit alleen doen en de benzineprijzen zijn de pan uitgeswingd. Niet echt leuk voor betreffende gidsen.

Daarom werd na rijp beraad en overleg met alle betrokken partijen (bestuur en gidsen) besloten om een noodmaatregel in het leven te roepen.

Net als bij externe gidsen het geval is, zal een vergoeding van 1 euro per deelnemer gerekend worden, voor die tochten, waar de gids buitensporige onkosten heeft moeten maken.

Deze vergoeding zal enkel gelden wanneer het in de rAntGroen wordt vermeld.

Ditmaal voor de tochten van 1 en 15 oktober 2006.

Wat betekent dit nu concreet voor onze leden. Wij verwachten dat het slechts over een 6-tal tochten per jaar zal gaan. Misschien zelfs nog minder. Wanneer u hierover vragen hebt, kan u steeds terecht bij onze bestuursleden. Wij danken u voor uw begrip.

Jouw schoenen voor meer natuur!

Leden ontvangen het hele jaar korting bij Schoenen Torfs

Als lid van Natuurpunt krijg je 10% onmiddellijke korting bij de aankoop van nieuwe schoenen van Torfs! De enige voorwaarde is dat je een paar oude schoenen meebrengt. Vergeet dus zeker je lidkaart niet als je gaat winkelen!

Help mee en breng je schoenen binnen bij Torfs. Met deze actie recupereerden we al meer dan 120 ton schoenen in Vlaanderen!

Draagtassenactie, een draagtas minder is meer natuur!

Schoenen Torfs heeft reeds zestien baanwinkels die zich aan de rand van de steden bevinden en goed bereikbaar zijn. In elk van deze winkels loopt een draagtassen-actie. Als de klant de papieren(!) draagtas aan de kassa weigert, schenkt Torfs 0,15 euro aan Natuurpunt. Het bedrag wordt meteen in een spaarpot gestoken ten voordele van de natuur in Vlaanderen! Sinds september 2001 bracht deze actie al meer dan 50 000 euro op!

Meer info op www.natuurpunt.be (klik op onze acties>Torfs) of via www.torfs.be

Onze baanwinkels:
Edegem Mechelsesteenweg 226, ondersteunt Fort 7
Wilrijk Boomsesteenweg 960A, ondersteunt het
Natuureducatief Centrum Fort 7

't rAntGroentje !

Kinder- en jongeren "Natuurpunt" hoek !

Hoi natuurvriendje,

Libellen en waterjuffers

Zondag 9 juli

Van 13.30u tot 17.00u

Nu de zomer op z'n hoogtepunt is, gonst het overal van de rondvliegende insecten.

Eén van de opvallendste groepen hiervan zijn zeker de libellen.

Vandaag gaan wij op ontdekkingsreis naar de wereld van de libel en haar kleine broertjes de waterjuffers .

We trekken langs kleine grachtjes, we gaan op jacht met een net en we gaan op zoek naar alles wat aan en in het water leeft. Er is ook iets met een wiel en we spelen een spel waar je moe van wordt.

Om mee te doen moet je deze keer wel zeker 7 jaar zijn, want we stappen een flink eind, leren moeilijke woorden en werken heel dicht bij het water. **Vlug inschrijven** is de boodschap.

Vertrek:

- kinderen: om 13.30u. aan de parking aan het einde van de Jules Moretuslei, recht over het Schoonselhof.

- volwassenen: om 13.45u. aan Fort 7, Legerstraat 40 Wilrijk (wegbeschrijving pag. 7).

Einde: aan het Fort om 17.00u.

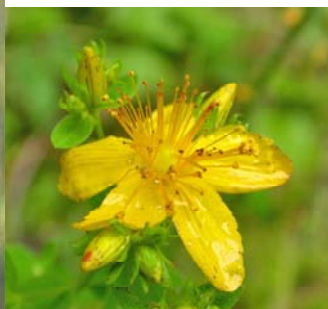
Meebrengen: drank en 4-uurtje (graag zonder wegwerpverpakking), potjes en schep- of vlindernet

Kruidenwandeling op Fort 7

Zaterdag 23 september

Van 13.30u tot 17.00u

Onder het moto 'Kinderen nemen hun (groot)ouders mee in de natuur' maken we deze keer een wandeling, waarbij we samen met mama, papa, oma of opa gaan kijken naar de kruiden die op het fort groeien en waarmee mensen vroeger allerlei middeltjes maakten. We horen ook verhaaltjes over kruiden die gebruikt werden om je huis te beschermen en zo.

Sint Janskruid

Vlier

Onderweg valt er zeker wel wat lekkers te proeven en misschien moet je zelf wel iets doen. En wie weet, komen we ook nog wel een fortheks tegen?

Vertrek: om 13.30u aan Fort 7, Legerstraat 40, Wilrijk (wegbeschrijving pag. 7)

Einde: om 17.00u.

Meebrengen: goed humeur en fototoestel.

Inschrijvingen en tekstjes sturen of vragen stellen via

nancy.geldhof@telenet.be

0485 / 85 13 64.

Het hoe en waarom van waarnemingen

Johan Baetens

Sinds enige tijd ben ik verantwoordelijk voor het verzamelen van waarnemingen van fauna en flora in onze afdeling. De bedoeling is om op termijn een databank uit te bouwen waardoor deze gegevens gemakkelijk bijgehouden en opgevraagd kunnen worden. Alleen dan kunnen deze gegevens gemakkelijk gebruikt worden voor allerlei doeleinden (studie, cursus- en andere uitstappen, beleid, ...). Omdat ik regelmatig geconfronteerd word met de vraag hoe deze gegevens het best worden aangeleverd, dacht ik dat het wel nuttig zou zijn er een artikeltje over te schrijven.

Basis van de waarneming

Elke waarneming is zinvol, maar bestaat in principe uit een basisset aan gegevens. Volgende gegevens vormen de kern van een waarneming:

1. de waargenomen soort
2. het aantal individuen
3. een tijdsaanduiding
4. de plaats van waarneming
5. de waarnemer(s)

De waargenomen soort

Voor de best gekende soortengroepen, zoals zoogdieren, vogels, amfibieën en reptielen, libellen, sprinkhanen en krekels, lieveheersbeestjes, dagvlinders, ... volstaat het wanneer de Nederlandse naam wordt opgegeven. Deze namen liggen zo goed als vast, waardoor het duidelijk is welke soort er wordt bedoeld. Voor planten, mossen, paddestoelen en de meeste overige insectengroepen (andere kevers, boom- en bodemwantsen, ...) ligt de systematiek nog niet helemaal vast en wordt er dus ook nog regelmatig van naam veranderd. Voor dergelijke soorten is het veiliger wanneer de Latijnse naam (soort + genus) ook wordt opgegeven. Alhoewel de Latijnse namen ook veranderen zijn deze veranderingen achteraf nog wel traceerbaar (in tegenstelling tot de Nederlandse namen). Dit wil echter niet zeggen dat de Latijnse naam voor alle soorten in deze groepen moet worden opgegeven. Zo is het bijvoorbeeld voor de meeste planten (bv. Bosanemoon) wel duidelijk welke soort er bedoeld wordt. Ook voor andere groepen kan dit het geval zijn (bv. Meikever). Als richtlijn kan gesteld worden dat het voor soorten met veel nauwe verwanten, zoals bv. viooltjes (*Viola* sp.) of wikkes (*Viccia* sp.), wel aan te raden is de Latijnse naam mee te geven.

Het aantal individuen

Naast de soort is het interessant om het aantal individuen bij te houden. Dit kan je opgeven als totaal, maar ook als het aantal individuen per geslacht en het aantal jongen (dit is ook bv. een rups of een libellenlarve).

Voor sommige soortengroepen, zoals planten is het echter gebruikelijk om een andere aanduiding te gebruiken. Zo is het bijvoorbeeld voor grassen nogal moeilijk om het aantal individuen op te geven. Om dit probleem te vermijden kan je gebruik maken van de Tansley-schaal, welke in onderstaande tabel wordt weergegeven.

d	dominant	de soort overheerst
c	co-dominant	de soort overheerst samen met andere soorten
a	abundant	zeer veel aanwezig, maar nooit (co-)dominant
f	frequent	minder talrijk, maar (nog) niet schaars

o	occasional	(vrij) schaars, af en toe, hier en daar voorkomend
r	rare	zeldzaam
s	sporadic	zeer zeldzaam, slechts 1 of enkele exemplaren
l	local	komt alleen plaatselijk voor binnen het afgegrensde gebied of zone ... we combineren deze notatie met andere lettersymbolen (bv. ld=lokaal dominant).

Deze schaal wordt normaal gebruikt om aan te duiden hoe vaak de soort aanwezig is in een bepaalde oppervlakte, zoals bij vegetatie-opnames. Voor zeldzame plantensoorten (bv. Bosorchis) is het dan weer wel zinvol het aantal exemplaren op te geven.

Een tijdsaanduiding

Voor de meeste waarnemingen volstaat de datum van de waarneming als tijdsaanduiding. Voor zeer mobiele soorten zoals vogels is het echter ook zinvol om het uur van waarneming op te geven. Indien het gaat om een waarneming die regelmatig herhaald wordt over een bepaalde periode, zoals voor vogels die trekgedrag vertonen is het opgeven van een periode ook mogelijk zinvol.

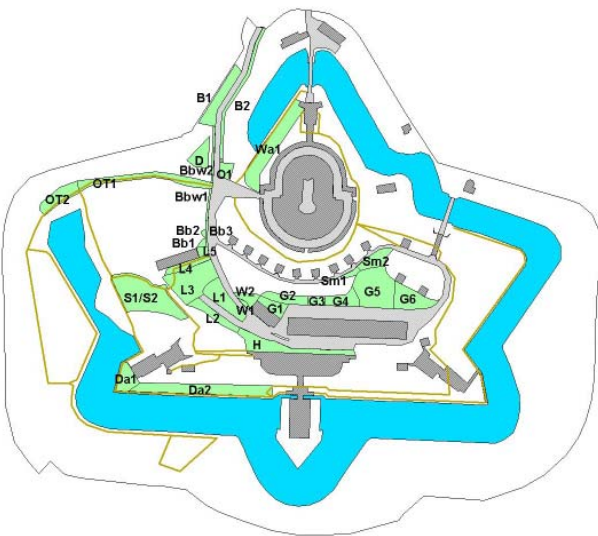
De plaats van waarneming

Voor het aangeven van de plaats van waarneming bestaan er veel mogelijkheden. Zo wordt er vaak gewerkt met zogenaamde kilometer- of uurhokken. Met deze afgebakende hokken van 1 x 1 of 5 x 5 km worden de gegevens verzameld om een overzicht te krijgen op een grotere schaal (bv. op Vlaams niveau). Daarbij worden andere waarnemingshokken gebruikt voor dieren (UTM) dan voor planten (IFBL). De hokken van beide systemen komen dus, spijtig genoeg, niet overeen. Dit is een erfenis van het verleden, waar we maar moeilijk van af geraken. Het is immers niet zo vanzelfsprekend om voor 1 van beide systemen te kiezen omdat de waarde van historische waarnemingen van 1 van beide groepen (die op km-hok niveau werden gekarteerd) dan dreigt verloren te gaan.

Het gebruik van km-hokken is echter af te raden indien je een regionaal overzicht (bv. op afdelingsniveau) wenst te krijgen. Zo kan een kilometerhok zowel een (deel van een) natuurgebied als een verstedelijkte omgeving bevatten. Het gebruik van de "km-hok"-aanduiding laat in dit geval niet toe om de gegevens achteraf te interpreteren naar bijvoorbeeld het effect van verstedelijking op de aanwezige biodiversiteit of enige zinnige uitspraak te doen over het belang van natuurgebieden voor bepaalde soorten. Zelfs om bijvoorbeeld een soortenlijst te genereren per gemeente geeft dit problemen omdat een km-hok over meerdere gemeentes kan lopen.

Om dergelijke problemen te vermijden is het beter om de naam van een gebied mee te vermelden. Deze wijze van plaatsaanduiding is mogelijk voor gemeenten, natuurgebieden of andere, duidelijk afgelijnde gebieden, zoals parken, pleinen, kerkhoven, Voor andere (niet strikt afgelijnde) gebieden is dat al heel wat moeilijker. Zo kan je met de aanduiding “Groenenhoek” (Aartselaar-Wilrijk), “Edegemse hoek” of RUCA (of moeten we tegenwoordig UA – Campus Groenenborgerlaan zeggen ?) wel een idee geven van waar de waarneming ongeveer heeft plaatsgevonden, maar iedereen kan de grenzen van het gebied leggen waar hij/zij wil. Om gebruik te maken van dergelijke aanduiding zouden er dus afspraken moeten gemaakt worden over de grenzen van de verschillende gebieden en een standaard naamgeving gegeven worden aan de verschillende gebieden, zodat iedereen weet over welke gebieden het gaat.

Indien toch met gebiedsaanduidingen gewerkt wordt, is het zinvol om eveneens een zone aan te geven, via een beschrijving of gestandaardiseerde naam (bv. Fort 7 – Reigershoek, Romeinse put – visvijver of Klaverblad – dennenbestand nabij Schans 16). Voor het uitvoeren van de vegetatie-opnames op Fort 7 werden bv. zones afgebakend waaraan een gestandaardiseerde naam of code werd meegegeven (zie Figuur 1 en ook op website). Alleen door jaar na jaar gebruik te maken van dezelfde afbakening wordt het mogelijk om uitspraken te doen over het effect van het gevoerde beheer en de evolutie van de vegetatie tengevolge van dit beheer op te volgen.

Figuur 1: voor vegetatie-opnames geografisch afgebakende beheerzones op Fort 7

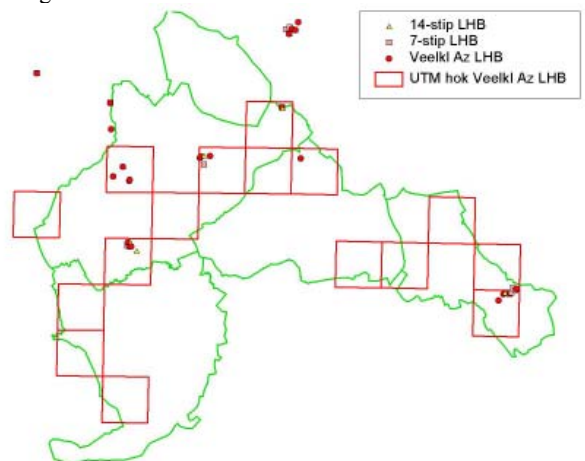
Voorgaande types plaatsaanduidingen zijn ruimtelijk gezien allen veelhoeken, waaraan de nodige beperkingen vasthangen. Door gebruik te maken van lijnen en zeker punten worden veel van deze beperkingen verholpen. Voorbeelden van lijnen zijn wegen, paden, waterlopen, gemeentegrenzen,

Het meest ideale voor de plaatsaanduiding is echter een punt. Dit is echter niet altijd zo evident. In het meest ideale geval zou elke waarnemer uitgerust zijn met een GPS waarmee je rechte reeks de officiële geografische coördinaten (x en y) van België (Lambert 72) kan aflezen. Een dergelijk toestel is (bij mijn weten) echter nog niet beschikbaar. De meeste hand GPS- en geven je coördinaten in een ander stelsel weer (WGS 84). Het

nulpunt van het Belgisch coördinatenstelsel bevindt zich ergens in Frankrijk, op de kruising van de horizontale (Oost-West) lijn door het meest zuidelijke punt (Virton) en de verticale (Noord-Zuid) lijn door het meest westelijke punt (De Panne) van België. De coördinaten kunnen in principe van de officiële stafkaarten van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI) worden afgeleid: op de horizontale en verticale as van de kaart staan km-lijnen aangeduid. Afhankelijk van de detaillering van je kaart (1: 25.000, 1:10.000) zal je al dan niet met meer detail (tot op 100, 10 meter) kunnen aangeven waar je punt juist gelegen is. Om echter gemakkelijk en snel de coördinaten op te zoeken van je waarnemingspunt bestaan er ook de geoloketten op het internet. Zo kan je op volgende link (<http://geo-vlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/kleurenortho>) zeer gedetailleerd de coördinaten opzoeken. Wanneer je op deze site met je pijltje beweegt over de kaart zie je de Lambert 72 coördinaten in de linker benedenhoek, naast de aanduiding “Coords”, veranderen. Zo ben je in staat om op zeer gedetailleerd niveau (tot op enkele meters) aan te geven waar je waarnemingspunt juist gelegen is. De voordeur van het infolokaal “De IJsvogel” bv. heeft volgende coördinaten (x=150637, y=206396). Deze aanduiding geeft eigenlijk gewoon weer dat de voordeur zich bevindt op de kruising tussen de lijn op 150 km en 637 m van en, parallel aan de Noord-Zuid (nul)lijn van België en de lijn op 206 km en 396 m van en, parallel aan de Oost-West (nul)lijn van België.

Er zijn ook andere, minder omslachtige manieren om een punt op te geven. Zo kan je via een beschrijving van de plaats, zoals een straat in een gemeente ter hoogte van een bepaald huisnummer (zinnig voor waarnemingen in de tuin of van dode dieren langs de kant van de weg) of een kruising van 2 lijnelementen (bv. de kruising van de Oude tankweg en de Betonweg op Fort 7) evengoed opgeven waar de waarneming juist plaatsvond. Gebruik makend van deze beschrijving is het immers nog mogelijk om achteraf de x en y-coördinaten van het waarnemingspunt af te leiden.

Het opgeven van een waarneming d.m.v. een punt of een beschrijving van een punt lijkt misschien een zeer omslachtige methode (en in sommige gevallen, bv. voor vegetatieopnames is het ook niet aan te raden), maar heeft enorme voordelen. Door gebruik te maken van puntwaarnemingen krijgen we immers een veel gedetailleerder overzicht van de biodiversiteit in onze

Figuur 2: waarnemingen van Veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje op UTM-hok niveau en puntwaarnemingen van Veelkleurig Aziatisch, 14-stippelig en 7-stippelig in onze afdeling op basis van de beschikbare gegevens.

De waarnemer(s)

Ook is het steeds zinvol om de waarnemer(s) op te geven. Wanneer je de waarneming slechts gedaan hebt met een klein groepje waarnemer(s) (minder dan 5 personen), kan je alle individuele waarnemers opgeven. Wanneer je echter met een grotere groep op stap bent, is het zinvoller om gewoon de naam van de groep (bv. planten- en insectenwerkgroep) of activiteit (bv. voorjaarsflora in de afdeling) op te geven.

Het opgeven van waarnemers lijkt een detail, maar vormt op zich een kwaliteitsgarantie voor bijzondere waarnemingen. Indien het een waarneming betreft van een bijzondere (bv. zeldzame) soort laat het opgeven van de waarnemer(s) toe dat er achteraf nog een inschatting kan gemaakt worden van de zekerheidsgraad van de waarneming. Indien de persoon (of één van de personen) bv. slechts bekend is van enkele waarnemingen van meer algemeen voorkomende (minder bijzondere) soorten in de soortengroep kan er met minder zekerheid gesteld worden dat het om een betrouwbare waarneming gaat. Indien de persoon (of één van de personen) een specialist is binnen de opgegeven soortengroep heb je meer zekerheid over de betrouwbaarheid van de waarneming. Dit biedt ook een garantie voor andere organisaties wanneer gegevens zouden worden doorgegeven aan Natuurpunt Studie, het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek of de verschillende Vlaamse en nationale specialistische verenigingen (bv. Saltabel voor sprinkhanen en krekels, Coccinula voor de lieveheersbeestjes).

Extra informatie bij een waarneming

Met de basis van de waarneming kan je analyses doen naar het voorkomen van soorten in een bepaalde streek (bv. afdeling). Vragen zoals "Hoe zeldzaam is een soort in deze streek?" of "Is de soort enkel aanwezig in groene gebieden of ook in tuinen van de streek?" kan je dan goed beantwoorden. Ook op vragen van de spreiding van het voorkomen van een soort in de tijd ("Wordt de soort het ganse jaar door waargenomen of enkel in bepaalde periodes?") kunnen met deze set van gegevens gemakkelijk beantwoord worden.

Wanneer een waarneming echter wordt voorzien van extra informatie kan je de gegevens achteraf nog voor verschillende andere doeleinden gebruiken. Hieronder volgen enkele voorbeeldjes van dergelijke extra informatie.

Gedrag

Het gedrag wordt bv. veel opgegeven bij waarnemingen van vogels (pleisterend, overvliegend, ...) en libellen (in tandem, eiafzet, ...). Met dit soort informatie kan de evolutie van het gedrag in de loop van een jaar bestudeerd worden.

Toestand

Ook de toestand van de soort die je hebt waargenomen kan zinvolle extra informatie zijn. Zo is het gebruikelijk om voor bv. zoogdieren (maar ook voor vogels of amfibieën en reptielen) ook op te geven of het gaat om een levend exemplaar of niet. Bij planten kan je dan weer opgeven of deze reeds in bloei staan of al uitgebloeid zijn. Met dit soort informatie kan je bv. nagaan waar juist in onze afdeling het grootste aantal dieren wordt platgereden of nagaan of de planten vroeger of later zijn begonnen bloeien dan in het voorgaande jaar.

Methode van waarneming

Met de methode van waarneming wordt de methode bedoeld die gebruikt werd om de waarneming te kunnen doen. Zo kan je bv. bij lieveheersbeestjes opgeven of je het beestje toevallig hebt waargenomen of dat je met een insectennetje uit struiken en bomen hebt geklopt. Voor nachtvlinders is het dan weer zinvol om op te geven of er gebruik werd gemaakt van een lichtval, een lokmiddel of een andere methode. Met dit soort extra informatie kan je bv. nagaan welke methode het best kan gebruikt worden om een waarneming te doen van een bepaalde soort of soortengroep.

Detail plaats

Met het detail van de plaats wordt de plaats bedoeld waar juist in de omgeving de soort werd waargenomen. Zo is het voor bv. lieveheersbeestjes de gewoonte om ook de plant of vegetatie op te geven waarop je het beestje hebt aangetroffen (bv. op Haagbeuk of op lage vegetatie (brandnetel en gras)). Zo kan er achteraf bestudeerd worden of ze overal op voorkomen in het gebied of een voorkeur hebben voor een bepaalde plaats.

Wat kan je nog doen met waarnemingen ?

Hierboven werd op verschillende plaatsen al aangegeven wat je zoal met waarnemingen kan doen, maar er zijn nog onnoemelijk veel andere toepassingen waarvoor dergelijke gegevens gebruikt kunnen worden. Hier volgen enkele voorbeeldjes:

Je kan vragen beantwoorden over de invloed van verstedelijking op de flora- en faunasamenstelling, met vragen als:

- Wat is de invloed van verstedelijking op de biodiversiteit?
- Welke soorten hebben weinig last van verstedelijking en welke kom je enkel nog tegen op de grens van open landschappen?
- Waar in onze afdeling begint de verstedelijking een invloed te hebben op de biodiversiteit?
- Hoe evolueert deze grens in de loop der tijd?
- Kan je door tuinen natuurvriendelijk in te kleden de biodiversiteit in de regio vergroten?

Je kan vragen beantwoorden over veranderingen in fauna- en flora onder invloed van klimaatsverandering of introducties van invasieve exoten, ... met vragen als:

- Verdwijnen bepaalde soorten uit onze afdeling?
- Hoe snel verspreiden invasieve soorten zich over onze afdeling?
- Zijn er soorten waarvan de levensloop (wanneer zijn er jongen, wanneer zijn ze volwassen, hoeveel generaties zijn er op 1 jaar) verschuivingen vertoont?
- Kunnen deze veranderingen te wijten zijn aan klimaatsveranderingen of andere verstoringen?
- ...

Hoe kan je waarnemingen doorgeven ?

Elke waarneming is zinvol, of het nu gaat om een gedetailleerde opgave of niet, en is dus welkom.

Als het veel waarnemingen betreft is het (voor mij) gemakkelijk (lees: minder werk) als ze in tabelvorm (bv. Excel) worden aangeleverd. Voor losse waarnemingen volstaat een mailtje naar <baetens.johan@telenet.be>.

Zwaluweninventarisatie in onze afdeling

Dit jaar hebben we opnieuw de zwaluweninventarisatie in onze afdeling opgestart. In het weekend van 6-7 mei 2006 hebben we respectievelijk Hove en Aartselaar geïnventariseerd.

De Huiszwaluw lijkt spijtig genoeg definitief verdwenen te zijn uit deze twee gemeenten doordat de eigenaar van de laatste broedplaats te Hove onlangs zijn huis volledig gerenoveerd heeft.

De Boerenzwaluw daarentegen houdt echter goed stand op de broedplaatsen die voor hem geschikt zijn en het aantal nesten lijkt zelfs lichtjes toe te nemen. (2006 : Hove : 21-25 ; Aartselaar : 37-40 nesten). Iedere boerderij of manege die dieren heeft en een oudere stal met voldoende open gaten, heeft wel zijn boerenzwaluwpopulatie.

Onderstaande tabel vergelijkt het aantal nesten/vogels van dit jaar met deze van de vorige telling.

Straat en boerderij	2001	2006
Akkerstraat : alleenstaand huis	1 Huiszwaluw	0 (wegens verbouwing)
Gasthuishoek : boer 1	3 nesten	3 nesten
Gasthuishoek : boer 2	Niet geteld	7-10 nesten
Boshoek : boer 3	1 nest	0 (wegens verbouwing)
Boshoek : boer 4	2 nesten	4 nesten
Boshoek : boer 5	2 nesten	3 (ondanks verbouwing)

Aartselaar : voorkomen Boerenzwaluw

Straat en boerderij	2004	2006
Kleistraat : manege	11 nesten	Minstens 10 nesten
Pierstraat : boer 1	5 nesten	Niet geteld
Pierstraat : alleenstaand huis*		1 nest
Halfstraat : boer 2	5 nesten	Minstens 6 vogels
Zinkval : boer 3	4 nesten	Minstens 9 nesten
Groenenhoek : boer 4	4 nesten	4-5 nesten
Groenenhoek : boer 5	3 nesten	4-5 nesten
Groenenhoek : boer 6*		6-7 nesten

*Nieuwe vindplaatsen

Opmerkelijk zijn de twee nieuwe vindplaatsen te Aartselaar. De eerste is beperkt tot één nest, maar de tweede op de Zinkval herbergt een mooie populatie van minstens 5-6 nesten.

De bezochte boeren vertelden ons bovendien spontaan **enkele leuke weetjes** :

- Bijna alle zwaluwen brachten vorige zomer twee nesten groot. Niet dat dit op zich zo uitzonderlijk is. Exceptioneel was echter wel dat de late zomer toeliet dat de jongen uit het 2de nest voldoende opgroeiden om met de ouders mee te trekken naar het zuiden.
- De zwaluwen zijn dit jaar duidelijk later aangekomen (8-10 april werd veelvuldig aangegeven als vroegste datum). Bovendien werd later gestart met de nestsselectie en de opbouw ervan. Medio mei bleek bijvoorbeeld nog geen enkel nest volledig voltooid zodat eieren konden worden gelegd. Hopelijk valt de zomer dus mee zodat de jongen voldoende kansen krijgen om op te groeien.
- Wanneer de zwaluwen vertrokken zijn bij het begin van de herfst neemt het aantal insecten op de boerderij toe, wat opnieuw het nut van deze vogels voor de boerderij bewijst.

Steun van de beleidgever ontbreekt

Ondanks de soms lokale hinder leverden vele boeren extra inspanningen om het de zwaluwen naar hun zin te maken, waaronder : extra invliegopeningen, later kuisen van de stallen, Om deze boeren verder te steunen in de erkenning van het belang van zwaluwen, stelt Natuurpunt Zuidrand Antwerpen voor om naar het voorbeeld van Boechout alle gemeenten van onze afdeling aan te zetten een subsidiebeleid in te voeren ter behoud van zwaluwen. De afdeling zal hieromtrent een schrijven richten aan alle betrokken Milieu- en Natuurraden en gemeentebesturen.

Volgend jaar staan **Edegem en Wilrijk** op de inventarisatie-agenda !

Heb je **meldingen van zwaluwnesten** in deze gemeenten of ben je gewoon geïnteresseerd om volgend jaar mee te tellen, geef dan een seintje aan **Ronny Deckers**, natuurstudiecoördinator voor onze afdeling (tel. 0485/55.45.31, e-mail : ronald.deckers@pandora.be)

Nieuws van de planten- en insectenwerkgroep

Ronny Deckers

De samenwerking tussen de Planten- en Insectenwerkgroep loopt vlot. De insectjes van Johan zijn een welkome afwisseling van de botanische vondsten van de dag. Het switchen tussen woensdag en donderdag blijkt geen invloed te hebben op de opkomst. Ondanks het feit, dat het weer zeker nog niet meewil, zijn we reeds een aantal keren met meer dan 10 mensen geweest. Enkele nieuwkomers hebben weer eens bewezen, dat de meesten zichzelf onderschatten, waar het hun kennis betreft. De opname in de groep verloopt vlot. Iets wat trouwens een kenmerk is, voor alle NP activiteiten.

Harlekijnlieveheersbeestje

Jacobskruiskruid
foto: W. Ceulemans

Werden reeds bezocht.

Terbekehof: voorjaarsflora. Aansluitend maakten we een rondje met de bat detector van Ralf. Dit leverde waarneming van Dwergvleermuis en Watervleermuis op. Moretusbos Hove: vondst van een doodgereden jong exemplaar van de Hazelworm. Een soort die we binnen onze afdeling zelden vinden.

Steytelinckpark: bewijs dat onze parken niet echt soortenrijk te noemen zijn.

Klaverblad: ontdekking van enkele hooiweiden, die in aanmerking komen voor volgende inventarisaties. Eerste vondst in onze afdeling van Harlekijnlieveheersbeest. Solhof: enkele van de meest spectaculaire bomen in onze afdeling zijn te vinden in dit rustige park. Enkele verrassend wilde hoekjes met o.a. een schitterende bosbies oppervlakte.

Fort 6: Interessante weide tussen het Fort en de Edegemse Steenweg.

Geïnteresseerden kunnen zich nog altijd opgeven bij Ronny <ronald.deckers@pandora.be>. Je wordt dan elke week verwittigd waar de volgende activiteit doorgaat.

Waarnemingen in onze omgeving

periode 15 februari – 15 mei

Bij deze wensen we nog een warme oproep te lanceren om alle waarnemingen door te geven aan Johan Baetens.

Aartselaar

Doornstraat t.h.v. Edegemse beek:

Grote Gele Kwikstaart: 1 (27/02 W.V.G.)
Buizerd: 2 (27/02 W.V.G.)
Blauwe Reiger: 4 (27/02 W.V.G.)

Tussen Groeninghof en het Sportcentrum:

Sijs: 6 (27/02 W.V.G.)

Wijk Ten Dorpe:

Patrijs: 1 (27/02 W.V.G.)

Edegem

Heldenstraat:

Pestvogel: 9 (16/02 M.W.)

Rombout Campermansstraat:

Pestvogel: 21 (18/02 M.H.)

Klaverblad

Oranjetipje: 2 (11/05 PW-IW)
Harlekijnlieveheersbeestje: 2 (11/05 PW-IW)

Hove

Zuiveringsstation Moretusbos:

Hazelworm: 1 dood (PW-IW 27/04)

Wilrijk

Fort 7:

Zwartkop: 1 (28/03 K.L.) (1e waarneming van het jaar)

Valaar:

Ooievaar: 1 overvliegend (06/03 W.M.)

Gaston Fabr laan

Kruisbek: 1 (25/02 R.V.B.)
Grote Bonte Specht: 1 (04/03 R.V.B.)
Sperwer: 1 (22/03 R.V.B.)
Keep: 3 (23/03 R.V.B.)
Sijs: 5 (01/04 R.V.B.)
Torenvalk: 1 (10/04 R.V.B.)

UA – Campus Drie Eycken

Sijs: 20, 1, 1 (10/03, 20/03, 31/03 K.M.)
Canadese Gans: 1, 1 (10/03, 31/03 K.M.)
Tafeleend: 55, 40 (20/03, 31/03 K.M.)
Kuifeend: 10 (20/03 K.M.)
Kraakeend: 20 (20/03 K.M.)
Wilde Eend: 20 (20/03 K.M.)
Boomkruiper: 1 (31/03 K.M.)
Zwartkopmeeuw: 1 (20/03 K.M.)
Eekhoorn: 1 (31/03 K.M.)

Geitenpad

Boomvalk: 2 (13/05 T.W., N.G., R.D)
Sperwer: 1 (13/05 T.W., N.G., R.D)
Buizerd: 1 (13/05 T.W., N.G., R.D)

Roby Van Bocxlaer (R.V.B.), Wouter Van Gompel (W.V.G.), PlantenWerkgroep-InsectenWerkgroep (PW-IW), Wim Mertens (W.M.), Koen Leysen (K.L.), Marc Hofman (M.H.), Marc Willaert (M.W.), Koen Maes (K.M.), Tuur Wuyts (T.W.), Nancy Geldhof (N.G.), Ronny Deckers (R.D.)

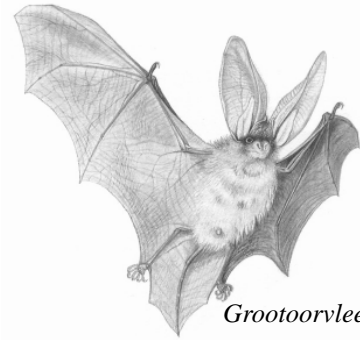
Fort 7: Vleermuizentelling, zo. 05/02/2006

Wim Van Deynze en Hugo Waeterschoot

Datum		29-12-2001	21-12-2002	07-02 2004	05-02 2005	05-02 2006
Temperatuur buiten				5°C	0°C	
Nederlandse naam	Wetensch. naam					
Vleermuizen						
Baardvleermuis	Myotis mystacinus ^a	17	11	19	20	13
Watervleermuis	My daubentonii	5	10	3	6	11
Franjestaart	My nattereri	2	1	2	1	0
Meervleermuis	My dasycneme		1	1	0	0
	Myotis spec		1	1	2	0
Dwergvleermuis	Pipistrellus pipi	1	3	4	3	6
Grootoorvleermuis	Plecotus auritus	1	1		2	2
Gew						
Rosse vleermuis	Nyctalus noctula	1			0	0
Laatvlieger	Eptesicus serotinus				1	1
Totaal	27	28	30	35	33	
Andere waarnemingen						
Dagpauwoog	Inachis io	67			2	3
Kleine vos	Aglais urticae	1				
Houtsnip	Scolopax rusticola	1			1	
Aziatische lieveheerbeestjes		4.000			700	1.600

Anderzijds neemt het aantal exemplaren in het hoofdfront langzaam toe. Deze ruimte werd nu ongeveer 5 jaar geleden ontruimd en lijkt herontdekt.

Dit jaar was het in tegenstelling tot de vorige jaren langdurig koud wat duidelijk te merken viel aan de lager dan normale temperatuur op de overwinteringsplaatsen in het Fort. De koude en de tocht komt het Fort binnen langs een beperkt aantal "tochtgaten" tengevolge van ontbrekende deuren of ramen. We plannen daarom dan ook dit jaar **op zaterdag 29 juli enkele beheerswerken** (dichten van gaten) en rekenen ook op jou deelname (zie cursussen pag. 11)!

Grootoorvleermuis

Het aantal getelde overwinterende vleermuizen op het Fort stabiliseert zich over de jaren op ongeveer 30-35 exemplaren. Dit mag veel lijken op het eerste gezicht maar is het gezien de oppervlakte en beschikbare ruimte helemaal niet. Fort 3 bijvoorbeeld herbergt meer dan 300 vleermuizen. Reden is dat Fort 7 zich in een relatief goede staat bevindt, waardoor de geschikte binnerruimten redelijk droog blijven. Het gebrek aan vocht resulteert op zich in relatief grote temperatuurschommelingen. Vleermuizen houden precies van het omgekeerde: temperatuurstabiliteit (zeker geen vorst in de winter) en hoge vochtigheid teneinde hun lichaamstemperatuur en vochtigheid op pijl te houden. Alhoewel de

aantallen vleermuizen relatief stabiel blijven, zien we toch enkele kleine verschuivingen optreden in het bijzonder een toename van het aantal Watervleermuizen en Dwergvleermuizen en een afname van de Baardvleermuis (ook wel Snorvleermuis genoemd). De onderliggende redenen hiervan zijn voorlopig onbekend maar kunnen eventueel te maken hebben met de weersomstandigheden. Opmerkelijk is ook de honkvastheid van de vleermuizen op het Fort. Ieder jaar vinden we ze dan ook op dezelfde plaatsen terug. Dit verklaard mogelijks waarom de bunkers die enkele jaren geleden ingericht werden als potentiële verblijfplaats, voorlopig nog steeds niet "bewoond" worden.

De in de tabel opgenomen gegevens omtrent de **overwinterende insecten** zijn eerder van kwalitatieve dan van kwantitatieve aard aangezien er niet geteld werd met het oogpunt van volledigheid. Toch kunnen er hier wel hele duidelijke tendenzen vastgesteld worden voor 2006, in het bijzonder het lage aantal overwinterende vlinders en het hoge aantal Aziatische lieveheersbeestjes, een soort die 10 jaar geleden gewoon niet in het wild voorkwam in onze contreien.

Baardvleermuizen, Foto's: Johan De Ridder

Watervogeltellingen winter 2004-2005

Peggy Beers

Fuut foto: Willy Ceulemans

Het project

Het tellen van watervogels kent in Vlaanderen reeds een lange traditie die in bepaalde gevallen teruggaat tot in de jaren 50 en 60. Het doel van deze tellingen is om een inzicht te verkrijgen in de aantallen, de trends en de verspreiding van watervogels die tijdens de winter of de trekperiode in onze waterrijke gebieden verblijven. Deze gegevens vormen een belangrijke wetenschappelijke basis voor de bescherming en het beheer van wetlands in het Vlaamse Gewest. De tellingen maken tevens deel uit van internationale monitoringprogramma's die internationale richtlijnen en conventies ondersteunen zoals de Europese Vogelrichtlijn en de Ramsar-Convention.

De centrale organisatie en coördinatie van gestandaardiseerde watervogeltellingen gebeurt sinds 1991 door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, een wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Gemeenschap. De praktische organisatie van de tellingen gebeurt echter via een regionale structuur. In totaal worden in Vlaanderen een 25-tal regio's onderscheiden. Elke regio heeft een projectcoördinator die verantwoordelijk is voor het organiseren van het project op regionale schaal. Voor het uitvoeren van de tellingen wordt in belangrijke mate beroep gedaan op vrijwillige medewerkers en regionale vogelwerkgroepen die momenteel vooral onder de koepel van de Vlaamse Vogelwerkgroep (Natuurpunt-Studie) actief zijn.

Het project "Watervogeltellingen Vlaanderen" omvat zes grootschalige tellingen in de periode oktober-maart. Deze tellingen vinden steeds plaats in het weekend dat het dichtst aansluit bij de 15de van de maand. Tijdens elke telling worden zoveel mogelijk waterrijke gebieden bezocht zodat het totale aantal getelde watervogels zo dicht mogelijk de werkelijk in Vlaanderen verblijvende populatie benadert. De soorten die traditioneel geteld worden tijdens de midmaandelijkse tellingen behoren tot de volgende groepen: duikers, futen, aalscholvers, reigers, zwanen, ganzen, eenden en rallen. Sinds 1999 worden ook steltlopers, meeuwen en sterns meegeteld. Voor de Aalscholver en de meeuwen worden aanvullend ook enkele tellingen op de slaapplaatsen georganiseerd.

Fort 7	16/okt	13/nov	18/dec	16/jan	13/feb	12/mrt
Fuut	2	2	2	2	2	4
Aalscholver	1	2	0	0	0	1
Blauwe reiger	2	0	1	0	1	2
Wilde eend	31	33	43	44	38	26
Krakeend	8	0	0	0	4	2
Meerkoet	4	0	5	0	4	2
Waterhoen	2	2	6	6	4	6

Schoonselhof	16/okt	13/nov	18/dec	16/jan	13/feb	12/mrt
Blauwe reiger	3	1	2	4	2	4
Meerkoet	5	19	15	10	12	16
Waterhoen	12	10	26	14	8	11
Boerengans	6	6	6	6	6	6
Nijlgans	0	0	0	2	0	2
Canadese gans	10	2	0	0	0	0
Indische gans	0	0	2	0	0	0
Wilde eend	22	48	48	93	38	34
Soepeend	7	4	6	0	3	4
Mandarijneend	0	1	0	0	0	0
Kokmeeuw	21	55	70	110	45	22
Aalscholver	0	0	1	0	0	0
Krakeend	4	0	0	0	0	0

Alle resultaten van de watervogeltellingen worden ingevoerd in een centrale databank die beheerd wordt door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Via deze site wordt aan de tellers de mogelijkheid geboden om telgegevens rechtstreeks in de centrale databank in te voeren en een overzicht op te vragen van de door hun verrichte tellingen. Deze site is alleen toegankelijk voor vaste medewerkers aan het project Watervogeltellingen Vlaanderen die een paswoord zijn toegewezen door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Objectieven

De midmaandelijkse watervogeltellingen hebben tot doel - informatie te verzamelen over de omvang, het aantalverloop, de verspreiding en de langetermijntrend van overwinterende watervogelpopulaties in Vlaanderen - gebieden die van Vlaams en internationaal belang zijn voor watervogelpopulaties te identificeren op basis van kwantitatieve criteria - een bijdrage te leveren aan internationale monitoringprogramma's voor watervogelpopulaties
Bron: site watervogel databank van het INBO.

Tellingen in de afdeling

Tijdens de winter 2004-2005 werden de tellingen gedaan op Fort 7 en het Schoonselhof. Forten 5 en 6 worden door een andere teller opgevolgd. Alle gegevens worden doorgegeven aan Ludo Benoy, verantwoordelijke voor de regio Antwerpen (regio 15).

Meer info over watervogeltellingen is te vinden op de algemene site van het INBO: www.inbo.be

Eerste stap naar Schoonselhof als beschermd monument

Johan De Ridder

Het college van Burgemeester en Schepenen van Antwerpen verklaarde zich op 5 mei 2006 principieel akkoord met de bescherming van de begraafplaats Schoonselhof als monument. Dit is een belangrijke stap in de beschermingsprocedure van de Vlaamse overheid voor deze parkbegraafplaats met uitzonderlijke historische, volkskundige en artistieke waarde.

Het Schoonselhof is gelegen tussen de Krijgsbaan, Jules Moretuslei, Legerstraat, Fort 7, Moerelei, Schoonselstraat, Groenstraat en St. -Bernardsesteenweg. Het domein is niet enkel als begraafplaats belangrijk, maar vervult tevens een functie als parkgebied. Het Schoonselhof was vroeger een kasteeldomein, waarvan de oorsprong minstens teruggaat tot de zestiende eeuw. Het ontwikkelde zich van een hoeve tot een hof van plaisantie en werd in de loop van de geschiedenis meermaals verbouwd en uitgebreid. Wilrijk werd gekenmerkt door verschillende hoven van plaisantie maar de meeste zijn met de tijd verdwenen. Schoonselhof, Klaverbladkasteel en Hof Ter Beke zijn nog enkele overblijvende.

In 1911 werd het domein Schoonselhof door de stad Antwerpen aangekocht en heringericht als begraafplaats. Op deze parkbegraafplaats is esthetiek even belangrijk als het functionele begraven. Het concept sluit aan bij de grote negentiende-eeuwse landschappelijke begraafplaatsen zoals bijvoorbeeld het 'Cimetière du Père-Lachaise' in Parijs. Op Schoonselhof werden ook militaire begraafplaatsen voorzien. Er werd o.a. een park voorzien voor een Brits soldatenkerkhof. Als begraafplaats is het Schoonselhof een staalkaart van de multiculturele samenstelling van de stad.

Dit uit zich in de decoratie, opschriften, funeraire, religieuze en andere symbolen op de grafstenen. De begraafplaats is niet enkel de laatste rustplaats van vele vooraanstaande figuren, talloze grafmonumenten werden ook ontworpen door bekende kunstenaars.

Vanuit landschappelijk perspectief is het Schoonselhof ook een pareltje. De begraafplaats wordt gekenmerkt door typische lanen van linden, paardekastanjes, eiken en beuken en brede sloten. De berk is een kenmerkende boom voor de zijdreven naar het crematorium. Ook de Hollebeek loopt via oud bos door het Schoonselhof en langs de kleine reigerkolonie.

Het Schoonselhof grenst aan het natuurreservaat Fort 7 en voor vele soorten bestaat

er waarschijnlijk een wisselwerking tussen beide gebieden. Vogelsoorten zoals Boomkruiper en Boomklever, die zich thuis voelen in het statige beukenbos van de begraafplaats, komen foerageren op Fort 7. Rode eekhoorn wordt regelmatig waargenomen op het grensgebied. Vele vlindersoorten kom je in beide gebieden tegen zoals het in het oog springende Oranjetipje.

Botanisch gezien kom je op het Schoonselhof ook wel een aantal leuke soorten tegen. Op de taluds van de sloten kan je o.a. Bosorchis, Pinksterbloem en Kale Jonker waarnemen, maar ook Zandblauwtje, Wilde Bertram en Muizenootje. In het water zijn er heel wat waterplanten te vinden zoals Klein Kroos, Dwergkroos, Puntkroos, Grote Waterranonkel, Drijvend en Gekroesd Fonteinkruid, Gele Plomp en Aarvederkruid. Tussen de graven vinden we heide-relicten zoals Borstelgras en Struikheide. Ook voorjaarsflora vinden we terug met soorten zoals Bleeksporig Bosviooltje, Bosanemoon, Speenkruid, Gewone Vogelmelk en Gevlekte Aronskelk. In totaal werden een kleine 190 plantensoorten gestreept in het Schoonselhof. Curiosum is het voorkomen van Bleek Cypergras (*Cyperus eragrostis*), een cypergras uit de tropen. Natuurpunt voert ook jaarlijks winterwatervogel-tellingen uit in het Schoonselhof, aansluitend bij de tellingen op het fort.

Dus als je nog eens in de buurt bent, ga eens een kijkje nemen en overtuig jezelf van de schoonheid van dit gebied.

Foto's: Johan De Ridder

Domein Fruythout te Hove weldra veiliggesteld als open ruimte en natuurontwikkelingsgebied

Hugo Waeterschoot

Het domein Fruythout vormt het brongebied van de Koude Beek gelegen op het grondgebied van Hove langsheen de grens met Boechout en Mortsel. Op dit ganse voorlopig nog "open gebied" van meer dan 14 ha ligt al jarenlang een claim van een projectontwikkelaar die het wil bebouwen. Fruythout is op het Gewestplan ingekleurd als Parkzone, een bestemming waarin zowat alles kan behalve grootschalige bebouwing. Aangezien het gemeentebestuur niet inging op de aanhoudende vraag van de projectontwikkelaar heeft deze het terrein verhuurd aan paardenliefhebbers en een landbouwer. Deze laatste gebruikt het terrein voornamelijk voor mestafzet en teelde er massaal maïs. Landschappelijk ging het gebied er de laatste jaren erg op achteruit tengevolge van de landbouwactiviteit, het niet onderhouden van een oude hoogstamboomgaard en het verwijderen van de kleine landschapselementen. Bovendien was het brongebied van de Koude beek grondig verstoord waardoor de beek te vaak droog komt te staan.

Vandaar dat Natuurpunt Zuidrand Antwerpen zich een 5-tal jaren geleden actief begon in te zetten om het gebied landschappelijk te herwaarderen als toegankelijk natuur ontwikkelingsgebied. Bovendien was er grote interesse vanwege de lokale bevolking voor fietspaden door het gebied om de dorpskernen van Hove-Mortsel en Boechout kruislings te verbinden met de omliggende scholen.

Via de gemeentelijke milieuraad hield Natuurpunt de druk op de ketel en langzaam maar zeker kwam er schot in de zaak via twee fronten :

- De gemeente presenteerde begin dit jaar een ontwerp Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan (GRS). Voor het eerst wordt voor dit gebied de gewenste ruimtelijke structuur vastgelegd (zie plan in bijlage). Het plan voorziet in een beperkte bebouwing langsheen de kant Hove Dorp en een vrijwaring van het grootste deel van het gebied als Parkgebied. Langsheen de grens met Boechout zouden de voetbalterreinen blijven. De precieze lokalisatie van de recreatiezones alsmede de paden en de beekvallei dient verder bepaald in een Bijzonder Plan van Aanleg voor het gebied Fruythout. Het ontwerp

Foto: Hugo Waeterschoot

structuurplan werd afgelopen voorjaar voorgelegd aan de bevolking evenals aan de gemeentelijke adviesraden (milieu en ruimtelijke ordening), de gemeentebesturen van Boechout en Mortsel, de Provincie en het Gewest. Allen oordeelden erg positief mbt. het deel Fruythout. Op het moment dat u dit artikel leest is het plan vermoedelijk reeds definitief goedgekeurd door de Hovense Gemeenteraad en de Antwerpse Provincieraad.

- Het ontwerp BPA Fruythout. De planuitwerking voor het gebied is goed opgeschoten. Een consulent heeft voor het ganse gebied (deel Hove en Boechout) een gezamenlijk detailplan uitgewerkt. Ook dit plan werd enthousiast onthaald door de gemeentelijke milieu- en natuurraad. Hove heeft in dit dossier een trekkersrol gespeeld dit om niet al te veel afhankelijk te zijn van de (langzame) tijdsagenda van de gemeente Boechout. Bovendien situeren er zich op het grondgebied van Boechout twee problemen met de ruimtelijke ordening van het gebied:

- o een illegaal voetbalveld dat vermoedelijk iets verlegd zal worden (op grondgebied Hove) en geregulariseerd, sinds conform met het GRS;
- o een illegale verharde parking naar de Jongste Telg, die niet past in de planning voor het gebied en bijgevolg geschrapt werd.

Het ontwerp BPA Fruythout voorziet in het bijzonder in :

- Een 20 m brede oeverzone (langs iedere oever) voor de meanderende Koude beek. In het natte gedeelte wordt deze oeverzone zelfs verbreed tot > 50 m zone. Enkel waar deze zone de straat/boskant raakt wordt ze logischerwijs ingekort.
- Een beperkte bosaanplant (hoogste gedeelte van het terrein langsheen de Mortselse Steenweg) ter compensatie van het verloren gegane bosperceel langsheen

de spoorweg Antwerpen-Mechelen voor de aanleg van het provinciaal fietspad

- Een stopzetting van de huidige landbouwactiviteiten binnen het jaar aangezien de boeren via een jaarlijkse huurovereenkomst werken en niet via een langlopende pacht
- Herstel van een oude boomgaard
- Een herlocalisering van het voetbalveld en een sluiting van de verharde parking Jongste Telg
- De inrichting van een speelbos op het grondgebied Boechout
- De uitwerking van een beheersplan voor het gebied binnen het jaar na de overdracht.

De formele overdracht van dit gebied aan de gemeente Hove kan doorgaan van zodra het BPA Fruythout formeel is goedgekeurd en een bouwvergunning wordt verstrekt voor de woningbouw tegen de dorpsgrens met Hove.

De MINA raad heeft het ontwerp BPA unaniem goedgekeurd. Bovendien is er binnen de gemeenteraad partijoverschrijdende steun voor het dossier, zodat een inspraakperiode voor de bevolking mogelijks nog deze zomer kan georganiseerd worden. Als alles dan goed gaat, kan de overdracht tegen het einde van het jaar een feit zijn.

Het aanbrengen van dit dossier door Natuurpunt Zuidrand Antwerpen en het constant onder druk houden heeft dan toch eindelijk mooie vruchten afgeleverd en dit binnen een erg constructief kader met de gemeente.

Het is nu aan de Afdeling om te bepalen welke rol ze kan/wil spelen in de uitwerking van het toekomstige beheersplan.

Foto: Hugo Waeterschoot

Bladluizen (deel 2)

Herman Snoeck

(Soms wordt in deze tekst bij een plantennaam met * aangeduid dat de bladluizenvormingen of gallen veroorzaakt op die plant. Zie 4.)

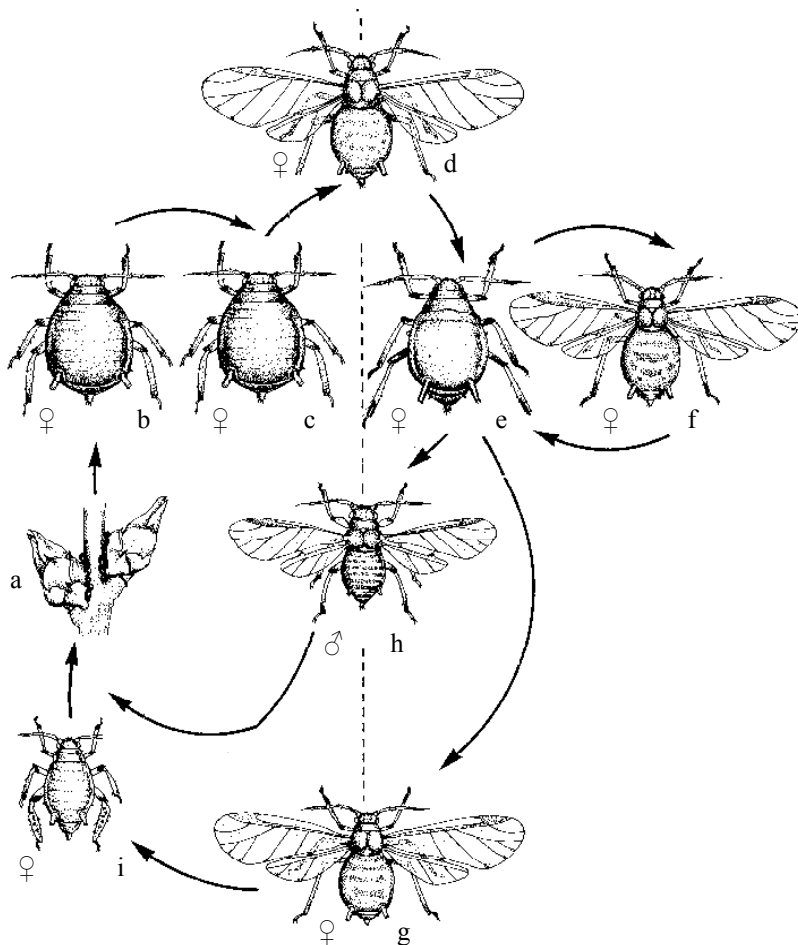
3 De levenscyclus van een bladluis

Elke bladluissoort heeft een eigen levenswijze. □

Het is dus niet mogelijk om een beschrijving te geven die voor alle soorten geldt.

A De Zwarte Bonenluis (*Aphis fabae*) is een soort die op Fort 7 voorkomt.

Deze soort is vrij algemeen en heeft een levenscyclus die ook bij nogal wat andere soorten voorkomt.

Figuur 4 - Levenscyclus van de Zwarte bonenluis

Bevruchte bladluizen leggen in september 4-6 eieren (a) op de knoppen van hun winterwaardplant, de Kardinaalsmuts* (soms ook op Gelderse Roos en Boerenjasmijn*). In de lente komen nimfen van ongevleugelde wijfjes uit (b) die zich met het sap van de ontluikende knoppen voeden. Als ze volwassen zijn gaan ze door parthenogenese geboorte geven aan nimfen van nieuwe ongevleugelde wijfjes (c). Die worden ook volwassen en baren ook. Eind april zit er zo een hele zwarte kolonie op de jonge takjes en bladeren van de winterwaardplant die echter einde mei ongeschikt wordt als voedselbron: alle weefsels die uit de knoppen ontstonden zijn verhard.

Op dat ogenblik worden parthenogenetisch (nimfen van) gevleugelde wijfjes geboren (d) die naar jonge zomerwaardplanten migreren (bonenplanten). De kolonie op de Kardinaalsmuts sterft uit of wordt door predators opge- □
peu zeld. Natuurlijk vinden niet alle migrerende wijfjes een geschikte zomerwaardplant want er vliegen er heel veel verloren (zie 5).

Op de zomerwaardplant worden parthenogenetisch opnieuw (nimfen van) ongevleugelde wijfjes (e) geboren die zelf ook weer parthenogenetisch nieuwe (nimfen van) ongevleugelde wijfjes (e) baren. Zo ontstaat op de zomerwaardplant een nieuwe zwarte kolonie aan de bovenkant van de stengel en de onderzijde van jonge bladeren. Mettertijd komt er voedselgebrek ofwel omdat er te veel bladluizen op de plant zitten of omdat het sap niet meer zo voedzaam is omdat de plant volwassen wordt. Dan ontstaan er opnieuw gevleugelde wijfjes (f) die een nieuwe waardplant zoeken (bonenplanten, Suikerbiet, Klaproos*, Zuring, Spinazie, Waterkers, Klit*) en weer worden ongevleugelde wijfjes geboren. Dit gaat zo de hele zomer door. Bij elke migratie gaan er veel individuen verloren.

In de herfst worden gevleugelde wijfjes (g) geboren die op zoek gaan naar een winterwaardplant. Bij deze migratie gaan ook weer veel individuen verloren. Op de winter-

waardplant worden dan ongeveugelde geslachtsrijpe wijfjes (i) geboren.

Ondertussen worden op de zomerwaardplanten ook geveugelde mannetjes (h) geboren. □

Die vliegen naar de winterwaardplant, paren daar met verschillende geslachtsrijpe ongeveugelde wijfjes en sterven.

De vrouwtjes sterven een poos na het afzetten van de eieren, uitgeleefd of door de koude.

B Andere bladluissoorten met een ongeveer gelijkaardige levenscyclus leven op andere waardplanten, maar de winterwaardplant is bijna altijd een struik of boom en de zomerwaardplanten zijn meestal kruiden.

Bladluis	Winterwaardplant	Zomerwaardplant
<i>Aphis solanella</i>	Kardinaalsmuts	Nachtschaden
<i>Brachycaudus helichrysi</i>	Prunussoorten	Composieten
Geslacht Cavariella	Wilgen	Schermbloemigen
<i>Ceruraphis eriophori</i>	Gelderse roos	Wolleggrassen, Zeggen, Lisdodden, Veldbiezen
Geslacht Dysaphis	Meidoorn, Appelboom, Lijsterbes	Schermbloemigen, Weegbree, Klokjes
Geslacht Hyadaphis	Kamperfoelie*	Schermbloemigen en Walstro
<i>Hyalopterus pruni</i>		
Melige pruimenluis	Pruim en Sleedoorn	Riet
Geslacht Pemphigus	Zwarte en Italiaanse populier*	Echte Karwij, Paardenbloem, Zulte, Droogbloem
<i>Rhopalomyzus lonycerae</i>	Rode Kamperfoelie	Rietgras

Op een waardplant leven er meestal meerdere bladluissoorten. Enkele voorbeelden.

Op winterwaardplant Peer* zit *Anuraphis subterranea* die in de zomer naar Schermbloemigen trekt en *Anuraphis farfarea* die op Klein Hoefblad verder leeft.

Op winterwaardplant Duindoorn leven *Brachycaudus hippophaës* en *Capitophorus hippophaës* die in de zomer op de Duizendknoopfamilie zitten en *Capitophorus similis* die ook Klein Hoefblad kiest. □

Op Ribessoorten* overwinteren *Aphis triglochis* (zomer-gastheer ZG bloeiwijzen van Zoutgrassen), *Cryptomyzus ribis* (ZG Bosandoorn), *Cryptomyzus galeopsidis* (ZG Hennepnetel), het geslacht *Hyperomyzus* (ZG Aalbes en Melkdistel) en *Nasonovia ribis-nigri* (ZG Paardenbloem en Ereprijs).

Tetraneura ulmi komt uit het ei op Iep* en zit in de zomer op graswortels maar ondertussen komt *Kaltenbachiella palida* op de Iep na overwinterd te hebben op het wortelgestel van Lipbloemen, hier dus van kruid naar boom.

Bladluizen op kruiden

<i>Acyrtosiphon spartii</i> op Brem	<i>Aphis brunellae</i> op Gewone Brunel
<i>Aphis craccae</i> op Vogelwikke	<i>Aphis epilobi</i> op Basterdwederik
<i>Aphis hederæ</i> op Klimop	<i>Aphis hieracii</i> op Havikskruiskruid*
<i>Aphis jacobaeae</i> op Jakobskruiskruid	<i>Aphis lamiorum</i> op Witte Dovenetel
<i>Aphis origani</i> op Wilde marjolein	<i>Aphis pomi</i> op Appel*
<i>Aphis sarothamni</i> op Brem	<i>Aphis symphyta</i> op Smeerwortel
<i>Aphis urticata</i> op Grote Brandnetel*	Geslacht <i>Thecabius</i> op Zwarte* en Canadapopulier*
<i>Brachycaudus tragopogonis</i> op Morgenster	<i>Coloradoa artemisiae</i> op Bijvoet
<i>Hayhurstia atriplicis</i> op bladeren van Melde*	Geslacht <i>Macrosiphoniella</i> op Duizendblad*
<i>Microlophium carnosum</i> op Brandnetel	<i>Myzus ajugae</i> op Zenegroen*
<i>Myzus certus</i> op Vogelmuur en Koekoeksbloem*	<i>Myzus ligustri</i> op Liguster
<i>Myzus lythi</i> op Gewone Kattenstaart	<i>Myzus myosotidis</i> op Moerasvergeet-Mij-nietje
<i>Ovatus inulae</i> op Heelblaadjes	<i>Rhopalosiphum nymphæae</i> op Waterleliebloemen
<i>Rhopalosiphum fulum</i> op Kalmoes	<i>Staticobium limonii</i> op Lamsoor
Geslacht <i>Semiaphis</i> uitsluitend op Schermbloemen (vnl. Berenklauw, Pastinaak en Peen*)	<i>Schizaphis scirpi</i> op Cypergrassen, Lisdodden, Egelskoppen en Gele Lis
Geslacht <i>Brachycaudus</i> op Dagkoekoeksbloem* en Prunus*	<i>Toxoptera vandergooti</i> op wortels en ondergrondse stengeldelen van Kamillesoorten
Geslacht <i>Uroleucon</i> op Klokjes, Composieten, Guldenroede, Duizendblad, Boerenwormkruid	<i>Anoecia major</i> op Rietgras
<i>Hyalopteroides dactylidis</i> op Kroppaar	Geslacht <i>Sipha</i> op grassen
Geslacht <i>Atheroides</i> op Grassen	Geslacht <i>Schizaphis</i> op Grassen, Russen of Zeggen
<i>Laingia psammæ</i> op Heen en Duinriet	Geslacht <i>Subsaltusaphis</i> op Zeggen, Cypergras
Geslacht <i>Thripsaphis</i> op Zeggen	<i>Vesiculaphis theobaldi</i> op Zeggen
<i>Caricosipha paniculatae</i> op Zeggen	Geslacht <i>Iziphya</i> op Zandzeggen en Russen

C Sommige soorten veranderen bij de waardwisseling van habitat: de Wollige Slawortelluis (*Pemphigus bursarius*) veroorzaakt in het voorjaar gallen op de bladstelen van populieren, de zomerbladluizen leven op wortels van sla en andere composieten.

De zomerbladluizen van *Anoecia corni* (op Rode Kornoelje* in de winter) en de Appel-grasluis (*Rhopalosiphum insertum*) (op Appel in de winter) zitten op graswortels. Ook zo *Aploneura lentisci*, *Baizongia pistaciae*, *Paracletus cimiciformis*, *Metopolophium dirhodum* (Roosgrasluis) en *Sitobion fragariae* (Braam-grasluis).

D Er zijn ook bladluizen die niet van waard veranderen en het hele jaar door op kruidachtige planten leven. Wanneer hun waardplant niet voldoende voedsel meer levert ontstaan ook gevleugelde wijfjes, die naar een nieuwe waard van dezelfde soort vliegen. Op distels leven zo 6 soorten.

Ze moeten dan wel hun eieren kunnen leggen op bladeren van tweejarige planten of op resten of wortels van overblijvende kruiden. De Melige Koolluis (*Brevicoryne brassicae*) leeft uitsluitend op planten van het koolgeslacht* en overwintert op de koolstronken die in de grond blijven steken.

Bladluizen die hun hele levenscyclus op slechts een soort waardplant doormaken	
Familie <i>Drepanosiphidae</i>	<i>Aphis armata</i> op Vingerhoedskruid
<i>Aphis plantaginis</i> op Weegbree	<i>Aphis tripolii</i> op Zulte
<i>Cryptosiphum artemisiae</i> op Bijvoet*	<i>Metopolophium tenerum</i> op Brandnetel
Geslacht <i>Macrosiphoniella</i> op Zeealsem en Zulte	Geslacht <i>Uroleucon</i> op Melkdistel
<i>Chaetosiphella berlesii</i> op Grassen	<i>Coloradoa heinzei</i> op Grassen
<i>Cryptaphis setiger</i> op Grassen	Geslacht <i>Diuraphis</i> op Grassen*
<i>Jacksonia papillata</i> op Kropaar en Beemdgrassen	Geslacht <i>Melanaphis</i> op Grassen en Veldbies
<i>Metopolophium albidum</i> op Glanshaver	<i>Metopolophium festucae</i> Raaigrasluis
<i>Metopolophium friscum</i> op Ruw beemdgras	<i>Rhopalomyzus poae</i> op Grassen
<i>Sitobion avenae</i> Grote Graanluis	<i>Rhopalosiphum mardis</i> op Granen

De bladluis *Drepanosiphum platanoides* daarentegen leeft het hele jaar door op esdoorns. Alle imago's hebben steeds vleugels want ze moeten van het ene naar het andere blad kunnen vliegen. Deze en andere soorten die hun hele levenscyclus in bomen doormaken hebben het wel moeilijk in het midden van de zomer i.v.m. de voedselvoorziening. Ze maken dan een rustperiode door waarbij de nimfen niet verder ontwikkelen en de imago's niet meer baren.

E En tenslotte zijn er, ook in onze streken, soorten die eieren leggen maar tijdens zachte winters toch parthenogenetisch verder kweken en soorten die helemaal geen eieren meer leggen en enkel parthenogenetisch blijven bestaan.

Bij de Groene Perzikluis (*Myzus persicae*) vinden we al deze vormen van vermenigvuldiging terug. Ze kan op een hele reeks verschillende zomergasten leven (o.m. de kool-familie, suikerbiet, aardappel, margriet...) en zal overwin-teren op een perzikboom, maar kan 's winters ook partheno-genetisch verder leven op planten die in de winter blijven staan zoals de koolsoorten, in hopen geogoste bieten en ook in serres. Deze bladluis is een van de meest verspreide soorten in de wereld.

Wordt vervolgd.

Zoekertje

Luc Van Schoor en Wim Roelant zoeken een plaatsvervanger om met hen walvissen en zeevogels te kijken vanop "The Pride of Bilbao", de reguliere ferryboot tussen de Zuidkust van Engeland en de Noordkust van Spanje
 Periode : van 4 tot/met 8 september 2006

Vanop deze boot is het mogelijk om in alle comfort kennis te maken met verschillende soorten walvissen, dolfinen en uiteraard ook zeevogels. De condities aan boord van deze luxueuze ferry zijn meer vergelijkbaar met die van een heus cruise-schip dan van een klassieke overzetboot. Het formaat en de excellente stabiliteit van dit reusachtig schip zijn van dien aard dat men meetel ongehinderd gebruik kan maken van een telescop op statief vanop het bovendeck (zo'n 30m boven de zeespiegel), zelfs in vrij winderige omstandigheden.

Er is onverwachts 1 plaats vrijgekomen in een 4-persoonskajuit

Richtprijs per persoon : € 150,- (exclusief drank en maaltijden) + kostendelend vervoer + 1 nacht bed and breakfast in Engeland bij de terugkomst.

Voor inlichtingen : bel Luc Van Schoor (03/353 09 77) of Wim Roelant (0477/34 07 21)
 PS. Dit is dus geen Natuurpunt activiteit!

Verslagen te verzenden naar
André De Mul, Lucas Henninckstraat 41 2610 Wilrijk
of per email: andre.de.mul@versateladsl.be

Vogeltrekeexcursie Schouwen-Duiveland, zo. 19/02/2006

Gids: Luc Van Schoor
 Leiding: Walter Van Spaendonk
 Aantal deelnemers: 32
 Verslag: Thierry Depauw

Foto: Luc Van Schoor

Zuidoost krimpen naar Oost en Noordoost 3-4.
 De weersvoorspellingen de hele week lang konden moeilijk negatiever. Nou, droog, zacht, met zelfs een waterzonnetje. Wie wou men afschrikken? Met welk doel??
 Het zou een programma met nieuwigheden, verrassingen worden. Ja, Dijkwater. Dat is voor meer dan negen op de tien nieuw. Een schitterend terrein. Ingedijkte kreek met oeverlanden, oorspronkelijk onderdeel van de Geul die Schouwen en Duiveland vroeger scheidde. Het gebied heeft zich sinds de afsluiting na de stormvloed van 1953 ontwikkeld tot een bijzonder natuurgebied. 130ha. Smienten, Tafel-, Kuif-, Wulp, Grauwe -, Brand-, wat Kolganzen. Een Rietgans solitair staand achter een paaltje met daarop een beeldig adult mannetje Slechtvalk, poserend. Twee Buizerds, Pijlstaarten. Nee, ja wat?? Keizergans. Mm!! Hybride geval. Ha! Patrijs. Een flinke groep Grauwe ganzen vallen in. Iets verder Dodaars, Krak-, Berg-, Wintertalingen. Volgens Luc is dit gebied een slaapplek van honderden Brilduikers. Kijk daar, open en bloot twee Reebokken, twee vrouwtjes. Stevensluiswandeling volgen, ongeveer 3 km. Koperwieken in de toppen, Kool-, Pimpel-, Winterkoning. De vroegere waterweg naar de havens in het binnenland. Iets volledig nieuw, 8 ha. Ten westen van Nieuwerkerk, de Steenzwaan, Noordoever van een oude ingedijkte kreek, nog steeds zilt. Slikken van Bommenede, 51 ha. Formidabel buitenschor. Mooie wandeling boven op de dijk. Het zonnetje toont zijn goede wil. Een vrouwtje Blauwe Kiekendief zeilt over de machtige schorre. In de havegeul mooie paartjes Middelste Zaagbek, Brilduikers, Geoorde Fuut. Verdomme ver: Kleine Zwanen??? Via Den Osse en ganzengebieden naar de soep. Grauwe -, Kol-, Brand-, Rotganzen.
 Lunch! De Zondebok, Scharendijke. Ja waadde, de Huisparkiet vliegt hier zo maar rond. Komt op je schouders zitten. Ik had mijn biertje al afgedekt, er zijn grenzen, ha ha!! In het haventje van Scharendijke even kijken naar de

massa's Futen, uiteengedreven door over en weer kruisende bootjes. Een primeur was de strandwandeling. Aan het begin afgezet, opgepikt einde Brouwersdam. Steeds opvliegend langs de waterkant, de schattige Drieteenstrandlopertjes. Op zee, naar links en rechts vliegende Zwarte Zeeëenden, Smienten, Middelste Zaagbekken, Brilduikers, Eiders. Een voorbij vliegende Roodkeelduiker. Einde strand, de stenige dijk. Prachtige Parse en Bonte Strandloper, Steenlopers, Bontbekplevier, Kanoeten. Leuk, regelmatig opduikende Zeehond. Tot slot bij het instappen een prima Roodhalsfuut. De Prunjepolder geeft ons duizenden ganzen. Een stevige groep van ong. 3.000 Brandganzen. Op de voorgrond, gescheiden, een groep Rotganzen met zowaar oerduidelijk een Zwartbuik. Binnen een uurtje H.W. Al aardig wat Scholeksters op de Inlage. Hé, een mannetje en vier vrouwtjes Nonnetje. De overkant een paar Rosse Grutto's tussen de Wulpen en de vele Kluten. Maar dichtbij, mooi maar droevig een Roodkeelduiker aan de kant zittend, zich constant poetsend. Olieslachtoffer? Gekwetst? Ja, aan al dat moois komt een einde. Een machtige dag. Ja, ja, tweeënnegentig soorten, dat is niet niks hé! En een grote mooie opklaring net boven ons gebied, de ganse dag. Management?? Hartelijk dank, Luc en Walter.

Landschapswandeling in de Bourgoyen-Ossemeersen te Gent, zo. 26/02/2006

Gids en leiding: Hugo Waeterschoot
 Aantal deelnemers: 15 (+ 3 kinderen)
 Verslag: Erwin Van der Weyden

Gelet op de ligging van het parcours rond de ondergelopen weilanden van de Gentse Bourgoyen koos Hugo ervoor om pas 's middags vanuit De Bist te vertrekken. Een behulpzame vrijwilliger van het onthaalcentrum De Grutto liet ons nog vóór het normale openingsuur onze boterhammen verorberen in het nog niet verwarmde lokaal en zette de koffie op. Op de dijk al onmiddellijk succes met Wintertaling, Slobeend en vooral van dichtbij de Smient, met de puddinggele kruinstreep, allemaal kleurrijke grondelaars die, dankzij de gunstige belichting, prachtig tot hun recht kwamen in de telescoop. Wat verderop Brandganzen, Grauwe Ganzen, Pijlstaart, Krakeend en zelfs een koppeltje Kuifeend dat er blijkbaar niet om maalde dat het water, volgens de boekjes, te ondiep was voor hen. De eerste prijs camouflagetechnieken gaat naar de Watersnip. Zelfs op amper 15 m. moeilijk te zien met het blote oog, maar eenmaal in de telescoop ... De "ooh's" waren niet uit de lucht. Op de oever, een dode Meerkoet, Hugo wees op de gelobde tenen. Van een ander lijk, een opgezwollen kikker in het water, vertelde Hugo dat die verdrongen was doordat hij besprongen werd door hitsige padden die zich "mispakten", dat schijnt in die milieus nogal vaak voor te vallen. In de vogelkijkhut waren we getuige van een badpakspespecial van, iemand telde, 290 Wulpen. Deze weidevogels kwamen speciaal naar de Bourgoyen afgezakt om gezamenlijk een bad te pakken. Wat verder rustten Ransuilen op nauwelijks 20 meter van het wandelpad. De ene duidelijk grijzer dan de andere. Het hoeft

geen betoog dat we hier moeilijk weg te slagen waren Sommigen zagen Kramsvogel. Gelet op de actualiteit, verdient het koppel levende Knobbelzwanen ook een vermelding. Van de Kemphanen, die het eigenlijk wel wat lieten afweten, kregen we er aan het einde toch enkele te zien, samen met wat Grutto's. Een waardige afsluiter van een mooie dag met de absoluut memorabele waarneming van Ransuil. Welgemeende dank aan zij die dit mogelijk maakten.

Landschapswandeling in de Kalmthoutse Heide, za. 04/03/2006

Gids: Collectief van de deelnemers
 Leiding: Nancy Geldhof en Hilde Vangrunderbeek
 Aantal deelnemers: 8 (+ 1 ter plaatse)
 Verslag: Jeanine De Greef

Foto: Rudy Van Sevenant

Vertrek aan de Bist, om 8.30 uur, temperatuur: - 3° C. 8 moedige mensen kwamen opdagen. Eerste stop aan plas: Krakeend, Wintertaling en Canadese Ganzen. De Kalmthoutse heide bestaat uit heide, bos, vennen en duinen. De Kalmthoutse heide is reeds in 1941 als landschap beschermd. Helene wist ons te vertellen dat de molensteen, het monument is van natuur- en stedenschoon en dat sinds 1970 de Kalmthoutse Heide staatsreservaat is geworden. Haar man Herman Delanoix was medebestuurder. Morgenwandeling in de duinen, 7 km. Prachtig weer, zon en mooie belichting.

Kijk, zei Rudy! Blauwe Kiek wordt aangevallen door Kraai. Lu lu lu roept de Boomleeuwerik, vinken, Koolmees, Pimpelmees fladderen rond. Op de grond een rood tapijt, kapsels Ruighaarmos. Vlak boven ons vliegen 2 Sperwers. Prachtig. De Goudhaantjes zijn ook van de partij, Zwartkopmees, Kuifmees, Staartmees. Groene specht, Grote bonte specht. Na een voldane morgen onze boterhammen gaan openen met een lekkere tomatenroomsoep.

In de namiddag, 2de deel van de Kalmthoutse Heide. Wij volgen het blauwe schaap 8 km. Nu op zoek naar de Klapekster. Kijk daar: 2 Buizerds in de lucht. Kom, we gaan eens kijken naar de brandtoren, maar oei, het water was veel te diep. En kijk daar! Op 3 meter van ons, manneke en vrouwke Kruisbek prachtig te zien.

Juist voor het einde van onze wandeling kregen we de 2 Kruisbekken nog eens goed te zien. De afwezigen hadden ongelijk, het was een prachtige dag. Hartelijk dank, Rudy, Hilde en Nancy, wij hebben ervan genoten.

Winteravond: Jungle in het Verre Oosten, za. 11/03/2006

Gids en leiding: Borneo: Hugo Waterschoot
 India: Rudy en Hilde Vansevenant
 Aantal deelnemers: 32
 Verslag: Tuur Wuyts

Voor de start van de eigenlijke avond deelde Hugo ons het plotse overlijden mede van Jef Aerts waarna we één minuut stilte in acht namen om Jef te gedenken. Dan nam Hugo ons mee naar Kalimantan (Borneo). Weinigen van ons zullen ooit daar geraken, maar nu kregen we een glimp te zien van dit reuze grote land. Beelden van zoogdieren (o. a. Orang-oetangs) en reptielen (zeeschildpadden), vlinders en dan de talloze orchideeënsoorten van de berg Kina-Balu vervulden ons met verwondering. Ook kennismaking met het dagelijks leven van de bewoners werd knap in beeld gebracht. Tijdens de pauze kregen we mooi gepresenteerde hapjes en een exotisch drankje voorgeschoteld. Dan was het de beurt aan Rudy en Hilde om ons een bijzonder fraaie reeks beelden te tonen vanop de laptop uit het midden van Madhya Pradesh in het centrum van India. Opnamen van exotische (o.a. Smyrna – en Bonte IJsvogel) maar ook van bij ons bekende vogels (o.a. Steltkluut en Zomertaling). De beelden van de Tijger waren schitterend (o.a. de kop beeldvullend!) Maar ook de tempels van het mausoleum de Taj Mahal (en van de wereldwonderen) opgenomen in de vroege ochtend, lieten een onwezenlijke indruk na. Voor deze avond schieten woorden te kort om de vele visuele indrukken weer te geven. Hugo, Rudy en Hilde een dikke “merci” voor de moeite en “proficiat” voor de geleverde kwaliteit!

Copywrite: Rudy Van Sevenant

Vogeltocht Vlaamse Oostkust, zo. 19/03/2006

Gids: Wim Roelant
 Leiding: Rudy Vansevenant
 Aantal deelnemers: 15
 Verslag: Thierry Depauw

Boeh!! Mistig. Nu ja, aan de kust is er meer wind, laat ons hopen. N. O. 3/4. 't Zeewater blijft verdomd koud, m. a. w. niet meer dan 7°. En ja hoor, eenmaal ter plaatse klaart het op, en tegen de middag een lekker zonnetje. We beginnen bij de Fonteintjes (15 ha). Een reeks plassen en depressies juist achter de zeeoepduinen gelegen. Struwelen, rietkragen, d. w. z. een paradijs in de trekperiode met regelmatig zeldzame

gasten, maar helaas niet nu. In 't zuiden is het rotweer, hier nog veel te koud. Er komt weinig door. Een paar eenden op de plassen. Terug langs het strand, mm!! Verlaten. Voorhaven Zeebrugge. Gekende biotoop. Een grote bouwwerf. We slalommen tussen machines en werfketen. Het einde van een nieuw containerdok in wording. Binnenkort liggen

Foto: André De Mul

hier containerreuzen te laden en te lossen. Toch wat zand, slib, steltlopers. Aan de Baai van Heist, een mini stukje beschermd strand geeft ons ook steltlopers. Achter ons rijzen de km appartementsblokken, die zo onze Vlaamse kust typeren. Kanoeten, Scholeksters, Zilverplevieren, Tureluur, Wulpen, Bonte Strandlopers, Bergeenden, Steenlopers, Drieteentjes. Bontbekjes, Storm-, Kok- en Zilvermeeuwen. Nou, aardig wat hé! Net voor het bekende café "Den Overzet", in de gracht Tureluur, Zwarte Ruiter. Na de soep, hots, bots, de gehavende weg terug. We zitten in de restanten van de polders. Mooie waarnemingen van piepers, o. a. Waterpieper: grijze kop, duidelijke wenkbrauwstreep en reeds isabelkleurige "keel", Graspieper en wat later ook Oeverpieper. Witte kwikken, Rouw -?? Nee, een kruising. We gaan richting Hoge Noen. De schepen liggen op kijkerafstand. Ook dit stuk polder gaat in de havenuitbreiding verdwijnen, letterlijk in het water vallen. Maar goed, kijk niet naar de achtergrond, kijk voor je. Het nog dorre gras, goudgeel in het zonnetje, de vele plassen, de vele vogels. Een grote groep Brandganzen, ong. 450. Een vijftigtal aanvliegende Grutto's. Grauwe Ganzen. Ook pleisterende grutto's, Tureluurs, Witgatje, Kluten, eenden, o. a. de mooie Slob, Smient, de elegante Pijlstaart. MAAR, de vedette van de dag, onze 1ste dit jaar, een koppeltje Zomertalingen. Ja, mooi, mooi, met een beetje verbeelding, de polders van de jaren stillekes. Geen roofvogels hé! Laagvliegend over gracht en riet, een Slechtvalk (was veel te groot voor Smelleken). Een Torenvalkje. Oh!, ik vergeet bijna de Roodborsttapuiten. Natuurlijk slaan we de Uiterkerkse polders niet over. Wim zijn backgarden, enfin, hij schijnt het hier te kenen. Heerlijk zonnetje nu. Groepjes ganzen: Kol-, Brand-, Grauwe. Er werd uitgekeken naar Kemphanen en Grutto. Ja, we hebben ze op een presenteerblaadje gekregen. Dichtbij, beter belicht kon niet. Het gaat naar hoogwater toe, dus ook Bontbekjes en Bonte Strandlopers. Verder nog Wulpen, Kluten, Tureluurs, Zwarte Ruiter, Watersnippen, grondelende Wintertalingen (gek zicht), Kramsvogels. Dit alles voor de neus weg. Plassen aan de campingplaats, een vogelkijkhut "De Wulp". Buiten het gejammer (terecht) – 't is

te laag, nee, te hoog, 'k moet op de knieën - Oh!!'s, ah!!'s en kijk hoe mooi. Hoe?? We moeten naar huis, gatver ...'t Is hier nog zo mooi. Nogmaals, een heerlijke dag. Begon misschien wat in mineur, nog geen echte trek, maar wat een einde. Wim, Rudy en Hilde, onze hartelijke dank.

Waterbeestjes in het Rivierenhof, zo. 26/03/2006

Gids en leiding: Jan Waeterschoot
Aantal deelnemers: 10 (+ 10 kinderen)
Verslag: Jan Waeterschoot

Een tiental volwassenen en evenveel kinderen verzamelen om 14 uur gepakt en "beschepnet" aan de ingang van het Sterckxhof, klaar om het Rivierenhof in te trekken op zoek naar waterdiertjes. De verwachtingen zijn niet te hoog. De winter had immers lang geduurd en dat heeft uiteraard ook zijn effect op de waterdiertjes. Onze eerste "vangplaats": het beekje en de plassen rond het voormalige rotstuintje... onder het alziende oog van een 4-tal statige Reigers. Enkele scheppen tussen de opgroeiende water- en oeverplanten leveren toch meteen een mooie oogst op. Jonge slakjes van de schijfhoornslak zijn goed vertegenwoordigd. Daarnaast vinden we exemplaren van het diepslakje, herkenbaar aan zijn "afsluitplaatje" (operculum) voor zijn "mondopening" (een kenmerk dat trouwens typisch is voor alle kieuwslakken). Van de Ovale Poelslak vonden we slecht 1 levend exemplaar. Met een geoefend oog vinden we ook een tiental piepkleine Zoetwatermosseltjes (*Pisidium spec.*). Naast al deze zoetwatermolusken bevolkten steekmuggelarven, watermijten en tal van Zoetwaterpissebedden deze plasjes. Deze laatste is het "slanke" broertje van de Landpissebed. Ook de grotere waterdieren gaven teken van leven. Een mannetjespad kroop en sprong zich een weg naar de dichtstbijzijnde sloot. In een sloot wat verder in het Rivierenhof waren dan weer de kleine waterkevertjes wat meer van de partij, samen met, toch verrassend, enkele zeer jonge Eendagsvliegjarven en een "verdwaalde" Bloedzuiger. Door de lange winter was de plantengroei allesbehalve uitbundig. De bloemen van het grote Hoefblad stonden met hun kopjes juist boven de grond. De brandnetels zaten nog veilig verscholen ... en van die gelegenheid maakten we dan ook gebruik om lege (Land)slakkenhuisjes te zoeken. Witrandtuinslakken, Boerenknoopjes, een glanzend Agaathoornslakje, enkele lege Glasslakjes en enkele fraaie Jachthoornslakjes waren snel gevonden. Een rondvliegende Aalscholver kwam een oogje nemen ... en hij zag dat het mooi geweest was.

Diepslakje, Schijfhoorn, Ovale poelslak, Boerenknoopje

Verrassingstocht, za. 01/04/2006

Gids: Tuur Wuyts
Leiding: Ingrid Van Havere
Aantal deelnemers: 12
Verslag: André De Mul

Het is nog geen lente. Dreigende wolken en koud. Aprilse grillen. We rijden en zetten over naar het Noordelijk

Eiland Wintam, altijd goed voor een wandeling en mooie waarnemingen. We trotseren de stevige ZW-wind. Aalscholvers zitten te drogen op paaltjes in en rond de plassen. Twee Zwanen vliegen over. In het water peddelen Wilde -, Berg- en Slob- en Kuifeend onverstoord en gaan af en toe kopje onder. Een Krakeend schuift langzaam voorbij. Als het zonnetje af en toe door de wolken priemt, zien we de mooie kleuren en tekening van Tafeleend, Wintertaling en Pijlstaart. Het eilandje wordt begraasd door Koniksparden, Heckrunderen en óók een Reetje. Eerst druk doende, gunde ze ons later toch een blik op haar fraai kopje. Op het eilandje is ook een vogelstrandje aangelegd. Hoor! De Tjiftjaf! Het wordt toch lente. Verder. Ik en Veerle zien een bruine flits over de weg. Een Vosje? In het struikgewas zien we enkel nog een wild konijn wegspringen. Halfweg, partytime. Tuur gidst ons naar een plekje in het gras, goed uit de wind, waar we elkaar verrassen en verwennen met wat lekkers. Voor de afweziggen zal het een verrassing blijven, ze moesten maar meegaan, nè. In de nabijheid van een electriciteitspyloon voelen we ons toch wat gespannen. Mijn haar steekt omhoog, volgens Charlotte. Jef, een gepensioneerd elektricien, stelt ons gerust: er zit maar 70.000 volt op (de pyloon). Vooraleer terug te vertrekken, houden we nog een Vroegeling onder de loep. Langs het kanaal Schelde - Brussel keren we terug. We hebben nu de wind mee, maar ook wat nat. Wat verder vliegen enkele Witte Kwikstaarten op en af. Gewoonlijk zitten hier veel Kieviten, maar nu vliegt slechts één exemplaar over. Juist op tijd bij het veer om ons terug naar de vaste wal te brengen. We gaan tot slot nog even naar een rietveld, en misschien de Rietgors?, zien, maar de regen zet er een domper op. Toch was het een plezante tocht. Bedankt, Tuur en Ingrid en alle deelnemers voor het aangename gezelschap.

Vogels in het Molsbroek en de Kalkense Meersen, zo. 09/04/2006

Gids: Luc Van Schoor
 Leiding: Wim Roelant
 Aantal deelnemers: VM: 20
 NM: variërend tussen de 19 en 22
 Verslag: Pascale Crauwels

Om 9.00 uur stonden we met een groep van 20 man (en vrouw) aan de Bist, alwaar het zonnetje deed vermoeden dat het ons de hele dag gezelschap ging houden. Nadat Luc ons op zijn gekende goedlachse manier welkom had geheten, vertrokken we met 6 wagens richting Lokeren. Aan het Molsbroek werden we op een daverend gekwetter van duizenden Meeuwen onthaald. Blijkbaar hebben zij de grootste plas van het gebied als hun vaste stek uitgekozen. Het zijn vooral Kokmeeuwen maar ook Zwartkopmeeuwen die er tussen hun soortgenoten bescherming vinden. Meteen een goede les om met de telescoop de verschillen waar te nemen. Tussendoor zochten en vonden we ook de Fuut die af en toe zijn kopje onder stak. Nadat we wat uitleg over het ontstaan van dit overstromingsgebied hadden gekregen, zijn we een hele toer gaan maken in het domein dat in het totaal ca. 80 ha. natuur omvat. Het landschap was uitzonderlijk mooi maar erg droog, zodat we hebben moeten zoeken naar watervogels. Wat we wel te zien kregen tussen de takken van de wilgenkatjes is een Ransuil, een mooi groot exemplaar met zijn lange oortjes omhoog gespist. Hij was niet echt

op zijn gemak en keek af en toe met één oog open onze richting uit. Van op het pad (of de dijk) konden we tijdens wisselende temperaturen genieten van het duinenlandschap dat hier ontstaan is. Onderweg lieten zowel Rietzanger, Blauwborst als Grasmus zicht kortstondig horen. Op enkele plasjes waar onze Geoorde Fuut koppeltjes zich heel dichtbij waagden konden we heel goed naar hun speciale kenmerken kijken. Voor iemand als ik die nog niet zo'n

Foto: Jeanine De Greef

expert is, “echt” de moeite waard. Ongelooflijk hoe de tijd vliegt als je constant opmerkzaam wordt gemaakt op allerlei bezienswaardigheden. Soms is het teveel om in mijn geheugen op te nemen omdat ik altijd intens geniet van alle indrukken.

Nadat we in een cafeetje aan de kerk in Kalken (wat een vreemde naam) ons lekker bordje verse soep hadden verorberd, wilden we op stap naar onze volgende bestemming. Een enthousiaste blonde dame nam ons onder haar hoede en wilde haar plannetjes uitdelen voor de wandeling van de Grutto's in de namiddag. Zij was verantwoordelijk voor de groep van de Kalkense Meersen (ook van Natuurpunt) en dacht dat wij er ook bij hoorden. Maar wij verkozen toch met Luc en Wim mee te gaan. Er gingen nog drie wandelaars mee met ons op stap die in verwarring waren geraakt. De leiding had een beloning uitgelooft voor degene die kon raden welke rariteit we op onze tocht zouden ontmoeten. Een plas binnen waarnemingsafstand leverde naast enkele Grutto's en Slobeenden ook nog 2 Tureluurs, 3 Kemphanen en een Groenpootruiter op. Ondertussen maar rondgekeken tijdens onze wandeling tot we aan de Scheldeboorden kwamen. Behalve wat Magelanen (een soort verwilderde ganzen) en Kieviten die al op hun nest zaten te broeden konden we nu ook enkele Grutto's ontwaren. Echt niet veel voor de hooggespannen verwachtingen van de meeste vogelliefhebbers. Maar groot was onze verbazing toen bleek dat de verrassing een “witte Merel” was, u leest het goed. Een merel met een volledig witte kop die vlakbij een boerderij was neergestreken en daar blijkbaar zijn nest aan het maken was. De leiding had niet overdreven: dit was nog nooit eerder gezien en Walter had het geraden. Verderop zijn we ook aan onze trekken gekomen wat de Grutto's betreft. De mannetjes waren nog volop aan het vechten voor een wijfje, ze zaten soms heel dichtbij zodat we ze heel goed hebben kunnen observeren met onze verrekijkers. Er dook ook nog een machtige Grote Zilverreiger op tegen het

einde van de wandeling en twee Blauwe Reigers ... mooi. Er was aan de oever van een plas een volledig witte gans te bespeuren. Blijkbaar een albino Nijlgans, de kenners hebben het bevestigd. En als klap op de vuurpijl heb ik voor het eerst in mijn leven een "Steenultje" gezien. Uit het struikgewas opgevlogen ging hij mooi hoog zitten op een knotwilg zodat we hem een tijdje hebben kunnen bewonderen. Grijsblauw met veel spikkels en aan de buitenkant lijkend op een steen kon hij zich goed camoufleren en zich opnieuw verschansen tegen de schors en in de takken en gebladerte van de bomen. We hebben ook nog Wintertalingen en Krakeenden opgemerkt en een heel klein vogeltje op de nok van een dak waarvan ik de naam vergeten ben en dat heel snel verdwenen was. Sorry Luc! (het was een mannetje Zwarte Roodstaart) De natuur was prachtig, het weer wisselvallig maar zeer droog, met veel wind en ook regelmatig zon, dus iedereen was moe maar voldaan aan het einde van de dag. Mijn verslag is misschien maar pover wat de vogelkennis betreft maar ik wilde me opofferen om het verslag te maken als blijk van waardering voor Natuurpunt Zuidrand. Het is een heel toffe groep aangename mensen die ongelooflijk boeiende uitstappen organiseert en waar ik me steeds goed voel. Van bij het begin ben ik er welkom geweest. Nogmaals dank aan iedereen die erbij was en voor de sfeer heeft gezorgd.

Vlaamse Ardennendag - Landschapswandelingen, zo. 23/04/2006

Gids: VM: Paul Pals
 NM: Karel De Waele
 Leiding: Ronny Deckers en Nancy Geldhof
 Aantal deelnemers: 20
 Verslag: Leen Van Eycken

Aan de Zwalmkathedraal in Rozebeke treffen we de uitgeweken Antwerpenaar Paul Pals, die ons op een poëtische manier een stukje Vlaamse Ardennen zal laten ontdekken. Eerst wat gepaste aandacht voor de Sint Annakerk op deze Erfgoeddag en daarna laten we de lente op ons afkomen. Met Winterkoninkje, Roodborst en Koekoek op de achtergrond noteren we de klassieke voorjaarsbloeiers. Een Knotlinde met prachtige baard, frisse Reuzenpaardenstaarten en een ontwakende Akkerhommel brengen ons tot bij de vistrappen aan de Zwalmrivier.

Zwartkop – Sperwer – Dagpauwoog – Kievitten in het landschap en massa's plantjes onderweg Ons groepje is in alles geïnteresseerd. De geplande wandeling moet dan maar wat ingekort worden via de vloeibeemden. Paul weet ons nog te boeien met een lesje "zweefvliegen determineren". Blinde Bij, Bessenzweefvlieg en Snuitvlieg worden aandachtig bestudeerd, maar ondertussen strepen we ook Muskuskruid, Kruisbladwalstro en massa's Dotterbloemen. We haasten ons verder langs het Mijnwerkerspad naar de auto's, want binnen een uurtje hebben we een veelbelovende afspraak in Zulzeke met plantenkenner Karel De Waele. Een opkikker van formaat! Botanicus in hart en nieren ontvouwt hij ons alle geheimen van het Kabernolbos. Mispel, Bleeksporig Bosviooltje, Slanke Sleutelbloem, Wilde Hyacint, Groot Heksenkruid, Bosroos: allemaal krijgen ze een eigen verhaal. Wim gaat door de knieën, zoekt én vindt de Anemoonbekerzwam. Een primeur voor Karel! En dan de toppers: Spekwortel, Heelkruid en Paarse Schubwortel.

Bleeksporig Bosviooltje
 Foto: Willy Ceulemans

Deze laatste is een streling voor het oog en de neus; éinig voor de Vlaamse Ardennen, het Parijse Bekken en Noord-Spanje. We laten ons verder verrassen door het zachtglooiende loofbos met zijn bronbeekjes, Haagbeuken en prikkelende oxalaatkristallen in

de Gevlekte Aronskelk. Kortom, we hebben vandaag de lente gevoeld en gezien. Via een holle weg kuieren we terug, met onderweg aan de watermolen dé afsluiter: 2 mannetjes Grote Gele Kwik. Boerenzwaluwen loodsen ons naar de auto's en dan genieten we nog wat na op een terrasje met een lokale Felixpint. En de Zwarte Roodstaart zag van op een schoorsteen dat het goed was. Bedankt gidsen en leiding. Het was hier mooi vertoeven in onze Vlaamse Ardennen.

Voorjaarsflora, zo. 30/04/2006

Gids en leiding: Peggy Beers en Johan De Ridder
 Aantal deelnemers: 10
 Verslag: Tuur Wuyts

't Was vrij koud toen we vertrokken, sjaals en handschoenen geen overbodige luxe! Bedoeling van de tocht: de groene randen van landelijke wegen en kasteeldomeinen inventariseren op voorjaarsflora, maar ook andere natuurelementen kregen aandacht. Het begon reeds met 2 Braamsluiers aan de achterzijde van Fort 7 langs de Moerelei. Even tot aan de schans iets verderop. Hier vond Lucy de Bittere Dennekegelzwam (na microscopisch onderzoek thuis). Dan de Hollebeek over die afgeboord was met Pinsterbloem. Langs een greppel: Look-zonder-Look, Speenkruid en Hondsdraf. Langs stille straten aan de rand van Hemiksem. Aan het Monnikenhof, Bosanemoon, Grote Muur, Smeerwortel en Fluitenkruid. Verder naast het domein Cleydael met z'n golfterrein. Even ook richting kasteel Klaverblad. Naast een dreef een 20-tal ex. Boshyacint (!). Dan de Zinkvalstraat naar het Oyevaersbos in Aartselaar en zo naar het centrum van Aartselaar naar de Kleine Doornstraat waar we het Geitenpad volgden. Hier zonde en baltste de Grasmus. Het wandel- en fietspad loopt hier door een landschappelijk, nog aantrekkelijk stukje groen. Als laatste deel de omgeving van de

Foto: Jeanine De Greef

U. A. die helemaal in het groen ligt. Op een veld naast het fietspad nog 5 Hazen die rustig bleven zitten! Tegen 13 u. kwamen we droog en wel terug op de Bist. Peggy en Johan, bedankt voor de leiding en voorbereiding.

Meer gedetailleerde informatie (vertrekplaats en -uur, kledij, ...) over de activiteiten vind je in dit tijdschrift.
Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

Za. 1 juli	Heidewandeling en Nachtzwaluwentocht
Zo. 9 juli	Kinderactiviteit: Libellen (met ouderopvang)
Vr. 21 juli	Fiets een Rondje met een Pontje in Zeeland
Za. 22 juli	Vrije Fortwandeling voor leden
Zo. 30 juli	Rondje met een Pontje in Zeeland
Za. 5 aug.	Bezoek Viskwekerij en streek van Linkebeek
Zo. 13 aug.	Steltlopers in Zeeland
Za. 19 aug.	Zomercafé voor leden
Zo. 20 aug.	Bezoek vogelrinstation
Za. 26 aug.	Vrije Fortwandeling voor leden
Zo. 3 sept.	Bustocht naar de Hoge Venen
Zo. 10 sept.	Vogels op het Noord. Eiland, Wintam
Zo. 17 sept.	Vogeltocht in Saeftinghe
Za. 23 sept.	Kruidenwandeling op Fort 7
Zo. 1 okt.	Roofvogeltrek in Limburg
Zo. 8 okt.	Vogeltocht in Lier-Anderstad
Zo. 15 okt.	Vogeltrekexcursie Zeeuwse kust
Za. 21 okt.	Dia-avond "paddenstoelen"
Zo. 22 okt.	Paddenstoelen in onze omgeving
Zo. 29 okt.	Ardenntocht

Natuurbeheer Fort 7

Vleermuisbeheerdag: 29 juli 2006

Vergadering Fort 7: za 30 september

Start beheer in de winter: zat 7 oktober,
 vanaf dan wordt er elke
 donderdag- en zaterdagmorgen
 beheerd van 9u tot 12u.

Cursussen

Vleermuizen

za. 29 juli 2006 in het Fort 7, 14.00u tot 22.00u

Insectensporen speuren

Theorie: do. 14 en 21 september 2006 in de IJsvogel
 Praktijk: zo. 24 september 2006

Paddenstoelen Beginners & Gevorderden:

Theorie: do. 31 augustus 2006 in de IJsvogel
 Praktijk: za. 2/9, 9/9, 16/9, 23/9,
 30/9, 7/10, 14/10, 21/10

www.zuidrand.be

Wens je de rAntGroen in kleur te zien ?

Ga dan snel een kijkje nemen op onze website. Hij is zeker meer dan de moeite waard om onder je "favorieten" op te nemen. En vanaf nu vind je er de rAntGroen in kleur, een andere kijk op onze activiteiten. We trachten onze website natuurlijk zo goed mogelijk up-to-date en aantrekkelijk te houden; daar zorgt onze webmaster Bob Gabriels voor. Maar ook jou bijdrage is gewenst!! Neem vaker je fotoestel mee!

Te koop!

Natuurpunt wijn

Belgische biofruitwijnen:

Paardebloem: een droge witte wijn (6 euro)

Witte bessen: (6 euro)

Zwarte bessen: een fruitige rode wijn (6 euro)

Kriekenport: een zoete portwijn (7 euro)

Bij aankoop van 12 flessen, een 13de gratis!

Wenskaarten: Fort 7

4 dubbele wenskaarten met omslag voor elke gelegenheid. Foto's uit ons natuurreservaat Fort 7. 2,5 euro per set.

Een **vogelvoedertafel** of een **nestkastje** zijn ook te koop.

U steunt er de natuur en de afdeling mee!

Voor meer info kan u terecht bij Nancy Geldhof, tel. 0485/85.13.64 - nancy.geldhof@telenet.be

In dit nummer

2	Colofon	18	Planten- en insectenwerkgroep
3	Editoriaal		Waarnemingen in onze omgeving
4	Agenda : activiteiten	19	Vleermuizentelling - Fort 7
11	Nieuw cursusaanbod	20	Watervogeltellingen
12	Bestuursberichten	21	Schoonselhof als beschermd monument
13	't rAntGroentje	22	Domein Fruythout te Hove
14	Het hoe en waarom van waarnemingen	24	Educatief : Bladluizen (deel 2)
17	Zwaluweninventarisatie	27	Verslagen
		32	Activiteitenkalender